

עומק הדף

דף יג

תוכן

- א. היא אומרת מוכת עץ אני, מה היא החזקה
- ב. גדר תקנת 'מעלה עשו ביוחסין'
- ג. סברת ר' גמליאל לחלק בין ראוה מעוברת לשבויה
- ד. אם עד אחד מועיל כנגד רוב

א) היא אומרת מוכן עץ אני, מה היא החזקה

- א. במשנה מובא שנחלקו ר' גמליאל ור' יהושע באופן שהבעל טוען שכלתו היתה בעולה קודם הקידושין, והיא טוענת שלא היתה בעולה אלא מוכת עץ. ומבואר בגמ', דעיקר החידוש של המשנה הוא, דר"ג סובר שנאמנת אע"פ שאין כאן מיגו לסייע טענתה.
- ב. והנה מוכרחים לומר, שיש חזקה לסייע טענתה, דהא בגמ' לעיל (יב:) מקשה, דלכא' מוכח דר"ג סובר ברי ושמא ברי עדיף, מהא דהיא אומרת משארסתי נאנסי והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך, דר"ג אמר דנאמנת, ומתמצת הגמ', דבעלמא י"ל ברי עדיף, אבל כאן יש ב' דברים לסייע טענת האשה: א. מיגו [דיכולה לטעון מוכן עץ], ב. חזקת הגוף [שלא נבעלה עד הקידושין]. וא"כ הכא דליכא מיגו, ע"כ צ"ל דאיכא עכ"פ חזקה, דאל"כ הרי מוכח דר"ג סובר ברי ושמא לאו ברי עדיף.
- ג. וכפשוטו החזקה היא, שבשעת הקידושין בתולה היתה ולא בעולה, כמו שהיתה בתולה מעיקרא. אך יש להעיר, שחידוש הוא לומר ששייך לומר חזקת הגוף באופן זה, שהרי בודאי נשתנה גופה ממה שהיה מתחילה, שהרי מתחילה היו לה בתולים, ועכשיו אין לה בתולים, והספק אינו אלא אם נאבדו הבתולים מחמת בעילה או מחמת הכאת עץ.
- ד. ומצינו מחלוקת אחרונים אם חזקה כזו מהני. התבואות שור (סי' כט) דן לגבי בהמה שיש לה חולי, והספק הוא אם הוא סוג של חולי שעושה הבהמה לטריפה, וכתב שאין בזה חזקת הגוף, משום שבודאי נשתנה הגוף, והספק הוא רק באיזה אופן נשתנה. אולם החוות דעת (יו"ד סי' נ) חולק עליו, וכתב דגם בכה"ג יש חזקה שלא חלתה הבהמה באופן שנעשתה טריפה, והביא ראיה לדבריו מסוגיין, **שאע"פ שבודאי נשתנה גוף האשה ואבדה בתוליה, מ"מ איכא חזקת הגוף שלא נבעלה.**
- ה. ולדברי התבואות שור י"ל, שהחזקה בסוגיין אינה חזקת הגוף שאינה בעולה, אלא חזקת כשרות שלא נבעלה באיסור, וכמ"ש הר"ן (ד: מדפי הרי"ף), שהחזקה היא 'שחזקת בנות ישראל שאינן מזונות'. ובשב שמעתתא (ש"א פט"ו) ביאר, שגם חזקת כשרות היא חזקת הגוף, שיש חזקה שהאשה עדיין היא אשה כשרה כדמעיקרא.

ב) גדר תקנת מעלה עשו ביוחסין

- א. במשנה מובא שנחלקו ר' גמליאל ור' יהושע, לגבי אשה שנסתרה או שזינתה, ולא ידוע מי הוא האיש שמייחד עמה או שבעל אותה, האם נפסלה לכהונה משום שחיישין שנבעלה לאיש פסול, דר"ג סובר דהאשה נאמנת לומר שהוא איש כשר, ור"י סובר דאינה נאמנת.
- ב. וטעמו של ר' גמליאל דנאמנת מבואר ברש"י לקמן (עמ' ב ד"ה מכשיר), דאמרינן אוקמה אחזקה, דהיינו שיש לה חזקת כשרות. ובטעמו של ר' יהושע, בסוגיין מבואר שהטעם שחשש ר"י לזנות באופן נסתרה, ולא סמכינן שלא נבעלה, הוא משום תקנת חכמים ד'מעלה עשו ביוחסין'. ובתוס' לקמן (עה: ד"ה ספק) מבואר, דזהו הטעם גם למה שחשש ר"י שנבעלה לאיש פסול, ולא סמכינן על חזקת כשרות כד"ס"ל לר"ג, משום מעלה עשו ביוחסין.
- ג. וא"כ לכא' יוצא, דיסוד המחלוקת בין ר"ג ור"י הוא, האם תקנו חכמים 'מעלה עשו ביוחסין' או לא.
- ד. אך קשה, דמשמעות הסוגיא היא דפלוגתו זו בין ר"ג ור"י היא המשך ממה דפליגי לעיל לגבי ממון הכתובה, אם האשה נאמנת להעיד על כתובתה. וכן מבואר בתוס' (לקמן יד: ד"ה הלכתא), דהכל פלוגתא אחת, דהא כתבו שאם קיי"ל לדינא כר"י לגבי פסול כהונה, ממילא קיי"ל

כוותיה גם לגבי ממון. וקשה, דבסוגיין לכאו' פליגי אם תקנו מעלה עשו ביוחסין, ולכאו' זה אינו תלוי כלל במה דפליגי לגבי ממון.

ה. בספר עטרת שמואל (ד"ה ר"י) הביא בשם הג"ר נחום פרצוביץ זצ"ל, דבאמת הכל פלוגתא אחת, דגם ר"ג מודה דתקנו מעלה עשו ביוחסין, וגדר התקנה הוא, שכדי להתיר אשה לכהונה צריך ראייה ברורה, דומיא דדיני ממון, דהמוציא מחבירו עליו הראיה. ופליגי ר"ג ור"י בדין ברי ושמא עם חזקה, אם זה מהני במקום שצריך ראייה גמורה, ונפק"מ בזה לגבי ממון וכן לגבי הכשרת אשה לכהונה, ולכן פליגי ר"ג ור"י בשני נידונים אלו.

ג) סברת ר' גמליאל לחלק בין ראוה מעוברת לשבויה

א. הגמ' מביאה מברייטא, דר' יהושע מקשה על ר' גמליאל, מאי שנא ראויה מעוברת משבויה, דכמו דגבי שבויה אינה נאמנת לומר לא נבעלתי, ונפסלת מכהונה, מסתברא דה"ה גבי ראוה מעוברת, דבדאי נבעלה, שיש לפוסלה מכהונה. והשיב לו ר' גמליאל 'השבתנו על המעוברת, מה תשיבנו על המדברת', ופירש"י, 'השבתנו על המעוברת תשובה גמורה ונצחת'.

ב. אך העירו הראשונים, דלא מצינו דר' גמליאל חזר בו מדבריו, וע"כ יש לו איזו תשובה לקושיית ר' יהושע משבויה.

ג. ובתוס' (ד"ה השבתנו) כתבו, דכוונת ר"ג היא, דלפי ר"י תשובה זו היא תשובה גמורה, אבל ר"ג עצמו ס"ל דאינה קושיא, וטעמו, דס"ל דאשה מזנה בודקת ומזנה, ויש לסמוך שנבעלה לאיש כשר ולא לפסול. ועפ"י"ז כתבו התוס' לקמן (יד: ד"ה כמאן), דאשה שנאנסה אינה נאמנת לומר שנבעלה לאיש כשר, משום דבכה"ג לא שייכת סברת מזנה ובודקת.

ד. בשב שמעתתא (ש"ב פט"ז) הקשה, היאך אפשר לומר דטעמו של ר"ג הוא משום סברא זו דאשה מזנה בודקת ומזנה, והא מבואר בגמ' לקמן (יד.) דטעמו דר"ג הוא משום דאלימ ליה טענת ברי, ונאמנת האשה לטעון שנבעלה לאיש כשר.

ה. ותירץ, דסברת בודקת ומזנה אינה סברא גמורה שיכולה לברר את הספק, אלא **דסברא זו מנגדת את הרוב פסולים, ונשאר כספק השקול** אם נבעלה לכשר או לפסול, ושוב נאמנת האשה בטענת ברי שנבעלה לכשר. ובחי' רע"א הוסיף ביאור, דכיון דאשה בודקת ומזנה, לא יתכן לסמוך על הרוב פסולים, שהרי לא תרצה להיבעל לאיש פסול מהרוב, אלא בודקת ומזנה דוקא עם איש כשר.

ד) אם עד אחד מועיל כנגד רוב

א. בגמ' מובא ברייתא, דמביאה שני ציורים דפליגי בהם ר' גמליאל ור' יהושע, א. אם נכנסה האשה עם איש לסתר, ב. אם נכנסו לחורבא. ומקשה הגמ', למה הוצרכה הברייתא להביא שני ציורים, ומתרצת הגמ' [אליבא דר' אסי], חדא לחורבא דמתא, וחדא לחורבא דדברא. וביארה הגמ', דהחידוש של חורבא דדברא הוא, דאע"פ דרוב פסולין אצלה, מ"מ נאמנת.

ב. הקשה הגרע"א (ד"ה בסוגיא דראוה), למה נאמנת כנגד רוב פסולין, הרי האשה אינה אלא עד אחד, וע"א אינו נאמן נגד רוב, דהא מבואר בגיטין (ב:) דע"א אינו נאמן נגד חזקה, וא"כ כ"ש דאינו נאמן כנגד רוב, דהא קיי"ל רובא וחזקה רובא עדיף.

ג. ותירץ הגרע"א (בתי' ג', ד"ה ואפשר לדון), דהרוב דכאן הוא רובא דאיתא קמן, ובזה עד אחד נאמן כנגדו.

ד. הג"ר אלחנן וסרמן זצ"ל ביאר דבריו (קובץ הערות סי' סז אות ז), דישנם שני מיני חזקות: א. חזקה שגורמת שאין הספק מתחיל כלל, וכנגד חזקה כזו ע"א אינו נאמן. ב. חזקה במקום שיש ספק, אלא דהחזקה מכרעת את הספק, וכנגד חזקה כזו ע"א נאמן. וכמו כן ישנם שני מיני רוב, א. רוב שגורם דליכא ספק כלל, משום דמסתבר לילך בתר הרוב, והוא רובא דליתא קמן, ובזה אין ע"א נאמן כנגדו, דומה לדין ע"א נגד חזקה. ב. רוב במקום ספק, שמכריע הספק, והוא רובא דאיתא קמן, דמסברא אין הכרח לילך בתר רוב, אלא דכך גזרה תורה, לילך בתר רוב, ובזה ע"א נאמן כנגדו, דומה לדין חזקה.

ה. ועפ"י"ז ביאר ר' אלחנן, דהרוב בסוגיין, דרוב העולם הם פסולים, **היא רובא דאיתא קמן, ובזה עד אחד נאמן כנגדו, דיש בו ספק, אלא שהרוב מכריע את הספק, וברוב כזה ע"א נאמן כנגדו, דומיא דחזקה, דכנגד חזקה כזו ע"א נאמן.**

סוגיית הדף

דף יג

בענין אם חזקת האם מהני לבת

גמרא:

אמר ר' יוחנן לדברי המכשיר בה מכשיר
בבתה לדברי הפוסל בה פוסל בבתה ור'
אלעזר אומר לדברי המכשיר בה פוסל
בבתה

תמצית הסוגיא:

במשנה (עמ' א) פליגי תנאים לגבי אשה שידוע שזינתה, אך אין אנו יודעים מי הוא הבוועל, והאשה אומרת שהבוועל הוא איש כשר, ואינה נפסלת מכהונה, דר' גמליאל סובר דנאמנת ור' יהושע סובר דאינה נאמנת. ובגמ' (עמ' ב) מובא מחלוקת אמוראים אליבא דר"ג, דר' אלעזר סובר דהאשה נאמנת רק להכשיר עצמה לכהונה, אבל לא להכשיר בתה שנולדה מאותה זנות, אבל ר' יוחנן סובר שנאמנת גם לגבי בתה.

ויש לעיין, מה היא הסברא לחלק בין האשה לבין בתה. ובגמ' מבואר שהחילוק הוא, דהאשה עצמה יש לה חזקת כשרות, שהרי קודם הזנות בודאי היא היתה כשרה לכהונה, משא"כ הבת שנולדה במצב של ספק, אין לה חזקת כשרות. ומעתה יש לעיין להיפוך, מה היא סברת ר' יוחנן להכשיר גם הבת, דהא אין לה חזקת כשרות.

ומצינו בראשונים שני מהלכים בזה. הרא"ש כתב, שטענת ברי של האם מהני להכשיר את הבת. אך רוב הראשונים כתבו לבאר סברת ר' יוחנן באופן אחר, דחזקת האם מהני לבת, דהיינו שגם הבת יכולה לסמוך על חזקת הכשרות של האם.

וביאר הרבה אחרונים, שיש כאן יסוד גדול בדין חזקה, שיש כח לחזקה לברר ולהכריע את עיקר הספק, ואינה רק פסק דין היאך לנהוג במקום ספק, ולכן מאחר שהחזקה מבררת לנו שהאם זינתה עם איש כשר, ממילא יש להכשיר גם הבת. ואמנם כתבו, שישנם אופנים שהחזקה אינה יכולה לברר את עיקר הספק, כמו שיתבאר בסמוך, ובכה"ג הדין לסמוך על חזקה הוא רק מדין הנהגה ולא מדין בירור, ובאותם אופנים גם לפי ר' יוחנן חזקת האם לא מהני לבת.

תמצית מראי מקומות

מהלך א. טענת ברי

א. רא"ש סי' יז

כתב לבאר טעמו של ר' יוחנן, דס"ל דלפי שיטת ר' גמליאל גם הבת כשרה לכהונה, דסברתו היא, שאע"פ שאין להבת חזקת כשרות, מ"מ יכולה לסמוך על טענת ברי של האם, דזה מועלת גם לגבי הבת.

מהלך ב. חזקת האם מהני לבת

ב. תוס' כו: ד"ה אנן

כתבו לבאר סברת ר' יוחנן בדרך אחר, משום דחזקת האם מהני גם לבת.

וכן היא דעת רוב הראשונים. וסברת הדבר טעונה ביאור, היאך מהני חזקתה של האם כדי להכשיר בתה.

ג. מאירי יג. ד"ה כבר

כתב לבאר סברת ר' יוחנן גם כן על דרך התוס', והוסיף ביאור, שכיון שיש להאם חזקת כשרות, והחזקה מבררת שזינתה עם איש כשר, ממילא גם הבת שנולדה מזנות זו היא כשרה.

ד. שב שמעתתא שער ד פרק ד

ביאר הטעם דחזקת האם מהני לבת כדברי המאירי, והוסיף, שאע"פ שפסול הולד אינו מחמת פסול האם, מ"מ מהני חזקת האם לגבי הבת, משום שדין שניהם תלוי בספק אחד, אם זינתה האם עם איש כשר או פסול, ומאחר שחזקת כשרות של האם מבררת שזינתה עם כשר, שוב מהני בירור זה גם לגבי דין הבת.

וכתב עוד, שגם דין רוב מהני על דרך זה, שאם יש בפנינו חתיכה של בשר, ויש ספק אם היא כשרה או לא, ועל חצי החתיכה יש דין רוב להכריע שהיא כשרה, אך בחצי השני ליכא דין רוב, [כגון שהיא קבוע], מותר לאכול גם החצי השני, משום שרוב מברר את עיקר הספק, ובירור זה מהני ממילא גם לגבי החצי השני.

ה. קהילות יעקב סי' כז אות ד

כתב שיסוד ספק זה, האם חזקת האם מהני לבת או לא, תלוי בעיקר הגדר של דין חזקה, שאם הוא בירור והכרעה על עצם הספק, אם כן מאחר שהוכרע שזינתה האם עם איש כשר, ממילא יש להכשיר גם בתה, וכמ"ש השב שמעתתא, אבל אם חזקה אינה מבררת עצם הספק, אלא הוא פסק דין, שבמקום ספק יש לבעל הספק לנהוג כמו שהיה נוהג עד עכשיו, לפי"ז רק האם יכולה לסמוך על זה, כיון שיש לה חזקה, אבל לא הבת.

נפק"מ לדינא היוצא ממהלך השני

ו. חמדת שלמה כב: ד"ה תוס' וד"ה אך

הקשה סתירה בדין חזקת אם מהני לבת, דבסוגיין חזינו דמהני, ואולם שם מבואר דלא מהני גבי סוגיא דינאי שהיה ספק ע"י תרי ותרי.

ותירץ, שיש ב' גדרים בדין חזקה: א. בירור והכרעת הספק, ב. פסק דין היאך לנהוג במקום ספק. וביאר, שישנם אופנים שחזקה יכולה לברר הספק, וישנם אופנים שאינה יכולה לברר הספק, וכגון במקום תרי ותרי, שאין כח לחזקה לברר ספק כנגד עדים, אלא שכך הוא דין הספק, אוקמי דבר אחזקתו.

ועפ"ז כתב, דהא דס"ל לר' יוחנן חזקת האם מהני לבת, היינו רק במקום שיכולה החזקה לברר הספק, אבל במקום תרי ותרי וכדומה, שהחזקה אינה מבררת הספק, אלא שהיא דין הנהגה, לא מהני חזקת האם לגבי הבת.

ז. בית יעקב יד: בתוס' ד"ה אלמנת

כתב כדברי האחרונים הנ"ל, שחזקת האם מהני לבת משום שחזקה מבררת הספק.

ועפ"ז כתב, שזה שייך רק באופן שיכולה החזקה לברר הספק, וכגון שהבועל אינו בפנינו, אבל אם הבועל הוא בפנינו, ומספקא לן אם הוא כשר או פסול, בזה א"א להכריע הספק, עיי"ש שביאר הטעם לזה, ולא נשאר לנו אלא הגדר השני של חזקה, שבמקום ספק יכולה האשה לנהוג כמו

סוגיית הדף

מתחילה, שהיתה אשה כשרה, וזה אינו מועיל לבי הבת.

ח. חידושי ר' ראובן גיטין סי' ג

דן בשני גדרי חזקה הנ"ל, אם היא בירור בעיקר הספק, או רק דין הנהגה בספיקות, והביא כמה נפקא מינות לדינא היוצאות מזה, לגבי חזקה העשויה להשתנות, ולגבי עד אחד נאמן כנגד חזקה, עיי"ש.

כדבריו כמו שביארנו, * הא כל שאינה מודה שנבעלה אף לר' יהושע כשירה, ויפח פירשו, ושאר מפרשים ב' פירשוה אף בשאינה מודה שנבעלה. ואחז צריך לפרש לדבריהם ב' אין אוסרין על היחוד באשת איש, ואע"פ שזו של מלקות מיהא לאו באשת איש נאמרה כמו שביארנו י, מכל מקום סופא דשמעתא מיהא ר"ל אין אוסרין פירושו באשת איש, ואף לדבריהם מודה ר' יהושע י' מיהא שאף אשת כהן אינה נאמרה ביחוד ולא אמר טעלה עשו כיוחסין אלא בפנויה שלא להשיאה לכתחלה, ועיקר הדברים כפירוש ראשון, וכן היא בהדיא בסוגיא ראשונה ושל פרק שני י.

[דף י"ג ב'] **למה** שנתגלגל בה עור לענין פסק בענין רוב פסולין אצלה שאף גוי ועקר פוסלין אותה בכיאתם הואיל ואין להם אלמנות וגיורשין בה כבר ביארנוהו באחרון של קדושין. ה.

שבריה שיש בה עדים שנשכית והיא אומרת טהורה אני אינה נאמנת, ואם אין בה עדים והיא אומרת נשכיתי וטהורה אני נאמנת הפה שאסר הוא הפה שתחיר כמו שיתבאר במסכתא זו. ז.

כבר ביארנו ששם שתאשה נאמנת להכשיר את עצמה כך נאמנת להכשיר את בתה לכהנה, ומכל מקום כל שאומרת מפלוני הוא אינה נאמנת להורידו כנכסי אותו האיש כלל אפילו הוא שותק או שאינו כאן. ואע"פ שכארוסה שעיקרה ואמרה לארום נבעלתי אמרו בפרק יוחסין י' שאם תפש אין מוציאין מסנו, כוון הוא מפני שידים מוכיחות הן שמארום עיברה, וכן שאינה מעוזה כל כך י' לומר כן בטענת שקרוח, אבל באחר אינה נאמנת כלל לענין ירושה ואף חפישה אינה טועלת כלל, הא כל שהוא מודה בכבר נקשה בנו לכל דבר, וכן כל שהיא אומרת לפלוני כהן נבעלתי והוא שותק או שאינו כאן או י' שאמרה לכהן נבעלתי ואינה אומרת לפלוני כהן נבעלתי משתקין אותו מהלכות עבודה ואף לחרומה פסול, שהרי אין מכשירין אותו אלא מצד חזקה שלה ר"ל שחזקה שלה מביאתנו לומר שלכשר נבעלה וטאחר שכן אף בתה כשרה והילכך דייגו להעמיד את בתה על חזקתה להשיאה ליוחסין ר"ל להנשא לכהנה אבל לחרומה לא ואפילו היתה היא כהנת, ואף לרעת האומר י' מעלין לכהנה על פי עד אחד, על פי אשה מיהא לא אמרו וכל שכן על פי אמו, ומכל מקום להחמיר כגון לאמרו לפסולי כהנה ולהזחירו מטוטמא נאמנת כדי להחמיר עליו מספק, טו נודע לנו שלכהן נבעלה אלא שלא נתברר לאי זה כהן כגון שהיתה סיעה של כהנים עוברת טז ופירש אחר מהן ובעל אף זה משתקין

(א) במשנתנו לעיל. (ב) כן פיי גם רש"י בסוגיון. (ג) לא זכיתי להבין הא גם לשיטת ראשונה כן הוא וצ"ע. (ד) בדיבור הקודם. (ה) כ"כ גם הראב"ד מוכא בש"ס ד"ה לימא וכו' דמשום טעלה יוחסין לא מסקינן אשה טבעלה ועי' חפלא"ה. (ו) ט"ז א'. (ז) לישנא דגמ' יבמות ס"ט א'. (ח) ע"ד ב' ד"ה כל. (ט) לקמן כ"ב א'. (י) לעיל במשנתנו. (יא) קדושין ע"ה א', ודע שלא אמרו שם להריא בן אלא אמרו בארוסה שעיקרה ולא נבדקה שאם חספ מסקינן מיניה, ומה מדויק רבינו הא אם נבדקה ואמרה מארום וחפס שלא מסקינן מיניה (עמ"ש רבינו שם ד"ה ארוסה), ודע שהרמ"א באהע"ז די סכ"ג סמך שיוורשו לכתחלה, ועו"ש בבית מאיר ואכמ"ל. (יב) רבינו מחדש שדווקא לארום אינה מעוזה הא לאחר מעוזה, והדבר צריך הסבר. (יג) צ"ב למה נקטיה הא פשיטא הוא מדרישא. (יד) לקמן כ"ג ב'. (טו) ד"ו לא נזכר בפוסקים, וברור לענין שרבינו למד זה ממה שפסק הרמב"ם הלי' איסורי ביאה פט"ו הי"ד; יזיראה לי שתוששין לרב"ה ויחיה חבן אסור בקרובות אותו פלוני מספקי עכ"ל וכן נפסק בשו"ע אהע"ז די סכ"ו. (טז) ינעתי ולא מצאתי כוונת רבינו כמה ששינה לשון הגמ' "עשרה כהנים עומדים" וכו' "עוברת", וכיבמות ק' ב' כ' רבינו ג"כ "עומדים", אח"כ ראינו בירושלמי במקין הי"ט ז' א' "סיעה של כהנים עוברת", ואולי כיון שרבינו מביא להלן דברי תירושלמי על זה, לכן חפס לשון תירושלמי.

סוגיית הדף

שב

שמעתא ד פרק ד

שמעתתא

צה

טבל ע"ש. וא"כ הכא גבי בהמה דאחת היא אמאי לא נימא דמהני רוב שבמקצתו שפירש לגבי מקצתו הדבוקה, כיון דחזקה כהאי גוונא מהני נגד כולו.

ונראה דהתם גבי מקוה וחבית אין הספק בטמא ובטבל מחמת עצמו אלא הספק בא מחמת המקוה, דאם המקוה חסר הרי זה טמא, וכמו כן גבי טבל אם החבית החמיץ הרי זה טבל, וכיון דאין הספק אלא מחמת המקוה וכיון דאיכא חזקה במקוה ממילא הטובל בו טהור. וכמו כן בטבל וחבית, אם החבית בחזקתו תו ליכא ספיקא בטבל. אבל כאן שנוולד ספק טריפות בכל הבהמה והספק העצמיית בכל הבהמה כולה, ואין ספיקו של חציה הנשאר בחנות מחמת חציה שפירש אלא ספיקו מחמת עצמו אם כשירה אם טריפה, ומשום הכי אע"ג דאיכא רובא בחציו שפירש אין הרוב מהני אלא נגדו ולא נגד כולו. וכמו כן בהיו בה מומין (כתובות דף ע"ה ע"ב) דעת הר"ן והריטב"א שם בסוגיא דמהני חזקת הבת לאב אע"ג דהכתובה לאב, משום דעיקר הספק אינו אלא מחמת מומין שבבת, וכיון דהבת אית לה חזקה ממילא אית לה כתובה ולאב, מה שאין כן הכא דספיקו מחמת עצמו וכמו שכתבתי, וא"כ מה שהותר על ידי רוב הותר, והשאר בספיקו, ודוק.

וראיה לזה מהא דאמרינן פרק קמא דחולין (דף ט"ע"א) לא ברקו מאי ר"א בן אנטיגנוס משום ר"א בר' ינאי אמר טריפה ואסורה באכילה, במתניתא תנא נבילה ומטמאה במשא, במאי קמיפלגי, בדרב הונא דאמר בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיוודע לך במה נשחטה, מר סבר בחזקת איסור קיימא והשתא מתה, ומר סבר בחזקת איסור אמרינן בחזקת טומאה לא אמרינן, וקיימא לך כמאן דאמר דמטמאה במשא וכמו שכתב הרי"ף שם ע"ש. ואמאי מטמאה במשא כיון דאין החזקה אלא מחמת איסור שאינו זכות, ומעולם לא היתה טמאה, וראוי לומר דחזקה לא מהני אלא לאיסור ולא לטומאה. ואפילו מאן דאמר אסורה באכילה, כתבו תוס' שם (ד"ה אסורה) משום דרוב פעמים שוחט שפיר ושריא מדאורייתא, לא החמירו לעשות נבלה ע"ש.

ולפי מה שכתבתי ניחא, דהתם אין הספק בא אלא מחמת שחיטתה אם נשחטה כהוגן או לא, וכל שלא נשחט כהלכה ממילא מטמא במשא כדין מתה, וכיון דעל ספק שחיטה אנו דנין שלא נשחטה מחמת חזקה שאינו זכות ממילא מטמאה במשא. ומש"ה קאמר מר סבר בחזקת איסור קיימא והשתא מתה, והיינו כיון דקיימא בחזקת שאינו זכות ואנו דנין שלא נשחטה כראוי א"כ השתא מתה ומטמא כדין מתה. אבל נידון דידן דספק העצמיית אם כשירה אם טריפה בכל הבהמה היא, בכל חלק וחלק, ולכן אינו

מכריע הרוב שבמקצתו שפירש להתיר הנשאר, כיון דבמקצתו הנשאר ג"כ ספק מחמת עצמו. וכל זה לדעת הפרי חדש.

פרק ד

אמנם אחר העיון רואה אני את דברי המתירים הכל גם חלק הנשאר בחנות קבוע, מהא דתנן פ"ק דכתובות (דף י"ג ע"א) ראוה מדברת עם אחד ואמרו לה מה טיבו של איש זה, איש פלוני וכהן הוא. רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת ורבי יהושע אומר לא מפיה אנו חייין [אלא הרי זו בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה. היתה מעוברת ואמר לה מה טיבו של עובר זה, מאיש פלוני וכהן הוא. רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת, ורבי יהושע אומר לא מפיה אנו חייין] אלא הרי זו בחזקת מעוברת לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה. ואמרו בש"ס התם חדא להכשיר בה וחדא להכשיר בבתה. ואיכא מאן דאמר התם מאן דמכשיר בה פוסל בבתה ע"ש, אלא דאנן קיימא לך כמאן דאמר מאן דמכשיר בה מכשיר בבתה וכמו שכתב הרמב"ם (פרק ט"ו מאיסורי ביאה הלכה י"א), והוא משום דמהני חזקת האם לבת וכמו שכתבו תוספות פרק האומר (קידושין ס"ו ע"א תר"ה מאי), ובר"ן שם פרק קמא דכתובות ע"ש.

והרי התם הספק שנסתפקנו אם נבעלה לנתין ולממזר הוי הולד ממזר והאם נפסלה לכהונה, וא"כ הספק העצמיית ממילא באם וכולד, ופסול הולד לאו מחמת פסול האם בא, אלא כשנבעלה לפסול לנתין ולממזר הולד הולך אחר הפגום שבשניהם, והוי ספק עצמיית לבן ולאם. וחזינן דמהני חזקת האם לבת, ואמרינן כיון דהאם בחזקת כשרות שלא נבעלה לפסול לה, מהני חזקת האם להכריע גם לבתה וכשרה לקהל, וכיון דחזקה מהני לחציה שאין לו חזקה דומיא דאם לבת ואמרינן דמהני חזקה נגד כולו, א"כ רובא דעדיף מחזקה מכל שכן דמהני רובא של החציה שפירש להכריע חציה השני דמותר. ומזה נראה דאיה ברורה כפסק של הגאון מוהר"ר העשיל זלה"ה דמתיר את כולה, אלא דהגאון הנזכר לא אתי עלה אלא משום דהוי דרבנן ע"ש, ולפי מה שכתבתי אפילו בדאורייתא כהאי גוונא מהני רוב כנגד כולו, וזה ברור.

ובמהרות (פרק ו' משנה א') נראה דאיפלגי תנאי בכגון זה שם, [דתנן] המסוכן ברשות היחיד והוציאווהו לרשות הרבים והחזירוהו לרשות היחיד, כשהוא ברשות היחיד ספיקו טמא, כשהוא ברשות הרבים ספיקו טהור. ר' שמעון אומר רשות הרבים מפסקת. וכתב שם הרמב"ם בפירושו ז"ל,

ק ה ל ו ת כ ת ו ב ו ת ס י מ נ כ ז י ע ק ב צ ט

יחזאר חייב דברי"ף ז"ל וברא"ש ז"ל אזני
 צזה לשיעתייכו ע"י היעצ קונטרס הספיקות
 כלל ד' ואכמ"ל*).

ד) **ובאמת** נראין הדברים מוכרחים דאי
 חזקה האם לא מהני לכת ע"כ

דגם צספיקא דדינא מעמידין אחזקה
 וכמשי"ת צעה"י דהנה יסוד הספק אי חזקה
 האם מהני לכת הוא אי חזקה הוא בגדר
 צירור שלא נחחדש דבר צמליאות נגד המוחזק
 לנו היינו שגזי"כ הוא לתפוס שהדבר הוא
 כמקודם וכגון צספק אס נבעלה לפסול, יש
 לתפוס שלא נעשה צה מעשה הפוסל והצועל
 היה כשר, ולפ"ז כשמחזיקין האם צצמליאות
 לא נבעלה לפסול הלא ממילא הצי"כ כשרה
 כיון שהחלטנו שלא נבעלה האם מפסול, אבל
 אי נאמר דענין חזקה אינו בגדר צירור,
 דלעולם הדבר נשאר צספיקו איך היה, אלא
 שגזי"כ הוא להתנהג צו כמו שה"י דינו
 עד עכשיו, וכמו שהתורה אמרה צספק
 עומאה דרה"י שדינו כעמא ודאי וספק
 עומאה דרה"ר שדינו עהור ודאי ה"י אמרה
 תורה שצדצר שעד עכשיו ה"י צחזקה היתר
 ה"י מותר גם אחר לידת הספק ודבר שה"י
 צחזקה איסור ה"י איסור גמור גם אחר
 לידת הספק אט"פ שמליאות העוצדא נשאר
 צספק אללינו, ולפ"ז כשאנו מכשירין את
 האם מכה חזקה כשרות לא תפסינן צהחלט
 שנבעלה לכשר, רק שלמעשה דינה כמו שהיתה
 מוחזקת עד עכשיו, וא"כ זה שייך גצי דידה
 אבל הולד שאין לו חזקה כשרות נשאר צספק
 איסור מאחר שמכה חזקה האם לא החלטנו
 על מכות הצועל שה"י כשר והדברים ידועים
 ומפורסמים צישיבות.

והנה צזה דכתבו האחרונים ז"ל דצספיקא
 דדינא לא אוקמינן אחזקה ציארז
 הטעם דמשום החזקה לא נשתנה ולא הוכרע

הדין עיין מל"מ פ"צ מהלכות טומאה לרעת
 וצחשובה רעק"א ז"ל סימן ל"ז הנ"ל, ונראה
 פשוט דסצרה זו לא שייכה אא"כ נאמר
 דענין חזקה הוא צירור המליאות היינו
 שהגזי"כ של דין חזקה, הוא לתפוס
 שצמליאות לא נשתנה הדבר מכמות שה"י עד
 עכשיו וזה שייך רק כשהוא ספק צמעשה
 פרעית אבל צספק כללי צספיקא דדינא שאין
 הספק צמכות אותו חפלא אלא הוא ספק
 הלכה האיך דינן צעוצדא כזו לא שייך לומר
 שנתפוס שהחפלא לא נשתנה מכמו שה"י עד
 היום דהא מליאות החפלא ידוע לנו אלא
 שלא נדע ההלכה של אותו עוצדא וזהו
 שכתבו דמשום החזקה לא הוכרע הדין, אבל
 אי נימא דכל ענין חזקה היינו שלעולם
 הדבר נשאר ספק אללינו אלא שעתפ"כ
 גזי"כ הוא להתנהג צו למעשה כמו שנהגו
 צו עד עכשיו, א"כ גם צספיקא דדינא
 מאחר שסוף סוף לא נדע איך הוא דינו,
 ראוי לומר שמכה חזקה דעד עכשיו ישאר
 כן דינו להבא והדברים נראים מוכרחים
 כמש"כ.

ומעתה ברא"ש ז"ל מכיון דמצואר צדבריו
 ז"ל צפ"ק דכתובות דחזקה האם
 לא מהני לכת דמוכה מזה דחזקה אינו צירור
 המליאות רק דצספק כזה שעד עכשיו הוחזק
 להיות התיירה תורה להבא, ממילא מוכרח
 לפי זה דסוצר דגם צספיקא דדינא אזלינן
 צתר חזקה, דכל הסצרה דצספקא דדינא לא
 ניזל צתר חזקה אינה אלא אי נאמר דחזקה
 הוא מענין צירור וכמשנ"ת, וצעיקר ד"ז אי
 חזקה מחורת צירור פלפלתו צזה הרצב
 צימי חורפי ועיין מש"כ מזה צחלק ה"י סימן
 ג' ונדפס צקה"י יצמות סימן כ"צ. וכעת
 השגתי הספר היקר עונג יו"ט ומלאתי שם
 צסימן ע"י שהאריך צענין זה ע"ש.

ה) **ובדעת** רש"י ז"ל שכ' דגצי ינאי ליכא
 חזקה נראה דודאי גם רש"י
 ז"ל מודה דאם רק העמדנו האם אחזקה
 כשרות ממילא ה"י ינאי כשר כיון שכל השש

* א"ה. עיין עוד צקה"י צנא מציעא סימן ל"ב.

סוגיית הדף

חמרת

מסכת כתובות דף כב ע"ב

שלמה

רלב

אמנם נראה דאף לפירוש השני י"ל קושיית המהרח"ש דבע"כ צריך לאשמועין הדין לענין כהונה דאי הו משמיענו הדין לענין אסורה לצועל הו"א דמייירי בשנים אומרים נתגרשה ולא אמרינן דייקא וכמו שמפ' רבא דראה ר"י דבריו של ר"מ בר"י בגירושין כו' אבל בשנים אומרים מת אמרינן דייקא מש"ה השמיענו לענין כהן דא"א לאוקמי בשנים אומרים נתגרשה דא"כ אסורה ממ"נ לכהן או משום גרושה או משום זונה ול"ל קרא אלא ודאי דמייירי בשנים אומרים מת ומוכח דאף במיתה ל"א דייקא, ומיושב ג"כ קושיא הראשונה של המהרח"ש דל"ל דמייירי צדד אחד אבל בתרי ותרי ל"ת דאמרינן דייקא א"כ בע"כ צדד אחד דתל"א הוא משום דעד א' בהכחשה לאו כלום הוא וכסברת הרמב"ן הנ"ל א"כ תו ליכא לחלק בין מיתה לגרושין ומיהדר קושיא השניה לדוכתה תיפ"ל משום כשם שאסורה כו', ואין לומר דהא קושיית מהרח"ש הוא לאוקמי צדד אחד וזניסת ואח"כ צאו עדים והו אנוסה ממש, דהא ליתא דצדד אף שלא צא עד השני המכחיש מ"מ אסורה להנשא מה"ת דהא דמהימן עד א' בעדות אשה הוא מדרבנן כסברת רוב הפוסקים, ואף א"נ דנאמן מדאורייתא א"א לאוקמי בגשאת דא"כ תו לא מהימן עד השני דכל מקום שהאמינה תורה עד א' הרי כאן שנים ובע"כ קושיית מהרח"ש הוא לוקמי בצאו עדים ואח"כ נשאת ואליצא דכו"ע וא"ש הכל ודוק היטב בכ"ז.

[הג"ה. בעברי עיוני אחר זמן רב בזה, ראיתי דל"ל לעולם דמייירי צדד אחד רק דאי הו משמיענו צאיסור צועל הו"א דמייירי בגרושין בתרי ותרי משום דל"ש דייקא ע"כ קמ"ל בכהונה דמייירי במיתה ושייך דייקא ואפ"ה אסורה ע"כ מוכח דמייירי צדד אחד ומשום דעד א' בהכחשה לאו כלום הוא, אך כבר כתבתי לעיל עפ"י שיטת הלח"מ ליישב קושיא זו ודוק. ע"כ]

תוס' ד"ה הבא עליה ואור"ת דחוקת דייקא ב'. מכאן הקשה הצ"ח שמואל ס' קנ"ב על הרמב"ם שפסק בשנים אומרים נתגרשה וב' אומרים לא נתגרשה והיא אומרת שא"י תל"א והוולד ספק ממזר ל"ל יהיה ממזר ודאי כיון דל"ש תי' התוס' דדייקא מרעא לחזקת אשת איש דהיא בעלמא אומרת שא"י, עיי"ש, ולפענ"ד ליישב דהנה רש"י כתב בקידושין דף ס"ו תרי ותרי נינהו דהוולד ל"ל חזקה, ותוס' הקשו שם דהא קי"ל לדברי המכשיר צה מכשיר צבחה עיי"ש, ונראה עפ"י מה שהקשו תוס' ורשב"א במס' חולין דף י"ב בסוגיא מנ"ל דאזלינן בתר רובא כיון דאזלינן בתר חזקה ורובא

וחזקה רובא עדיף וממילא מוכח דאזלינן בתר רובא, וכחז הרשב"א דהא דרוב עדיף היינו אחר שידעינן דאזלינן בתר רובא, והדברים מתמיהים דאכתי מנ"ל דרוב עדיף וע"כ דמסתבר לומר כן דרוב עדיף מחזקה א"כ צאתו סברא גופא מוכח דאזלינן בתר רובא מכ"ש מחזקה, ונראה עפ"מ שתי' הרשב"א קושיית התוס' דמש"ה נשאת לאחד מעדיה ל"ת ולא מוקמינן לה בחזקת אשת איש דאע"ג דאין מוקמינן לה אחזקה והיו סוקלין וסורפין עליה מ"מ העד גופיה יכול לומר יודע אני בצירור שמתרת לי, עיי"ש, ולהמתיק הדבר ³¹ נראה דהא ודאי מאי דאזלינן בתרי ותרי בתר חזקה לא הו מטעם צירור ולומר כיון דחזקה מסייע להנך דאמרי ל"נ ודאי כן הוא, הא ודאי ליתא דהא חזקה לא עדיף משני עדים ותרי כמאה, וכעין שכתבו תוס' צב"ק ובצ"ב (לא: ד"ה וכו') דמש"ה לא מהימנינן לצתראי דמיגו דמיגו לא עדיף מצ' עדים עיי"ש ומכ"ש כ"כ חזקה, ותו דא"כ לפסלו הנך דאמרי נתגרשה כיון דאין אומרים דודאי לא נתגרשה, אלא ודאי כיון דיש כאן תרי ותרי תו ליכא למימר דודאי ל"נ רק דאפ"ה כיון דהדבר ספק כך דין התורה לאוקמי הדבר על החזקה והרגו העובר על ספק זה אע"ג דנשאר הדבר בספק, ולפ"ז י"ל בכל החזקות ללא מטעם צירור אחינן עליה רק דכך הדין דכל ספק שיש חזקה לאיזוהו נד אזלינן בתר חזקה אף דליכא תרי ותרי רק בספק בעלמא, ועיין בתשובת חמדת שלמה בפתח השער ובחיו"ד ס' ד' תקעתי בזה מסמורות, ולפ"ז מיושבים דברי הרשב"א הנ"ל דמאי דאזלינן בתר רובא היינו דאמרינן מסתמא הוא מהרוב ולא חיישינן למיעוט ממילא הו צירור על הספק בעלמא, אבל מאי דאזלינן בתר חזקה היינו דכך דין התורה לאוקמי הדבר הספק על חזקתו אבל לא מטעם צירור ממילא מסתבר אליצא דאמת דרוב עדיף מחזקה כיון דרוב מצרר הדבר וחזקה אינו מצרר, אבל כ"ז ללא ידעינן דאזלינן בתר רובא דחיישינן למיעוט אין מקום כלל לומר דרוב עדיף מחזקה, כנלפענ"ד לדעת הרשב"א דכ"מ דאזלינן בתר חזקה היינו דהדבר נשאר בספק רק דכך גזרה התורה שיהיה הדין מחמת חזקה ודוק.

אך לשיטת רש"י נראה דל"ל כיון דגדולה חזקה י"ל הכל לפי הענין, דבס' בעלמא בלא תרי ותרי אזלינן בתר חזקה מטעם צירור ואמרינן דודאי כך היה לאפוקי בתרי ותרי דליכא למימר מצד צירור כיון דיש עדים האומרים להיפוך אזלינן בתר חזקה מטעם ספק וכמ"ש לשיטת הרשב"א, ולפ"ז מיושב קושיית תוס' על רש"י דבתרי ותרי שם בקידושין כתב רש"י שפיר כיון דהדבר נשאר בספק רק דכך גזרה התורה לילך ב"ח

גם י"ל שתחילה לא באו אלא שנים לבי"ד, רק זה הנושאה אומר ג"כ שיודע צברי שמת בעלה, וא"ש לשון הצרייתא נקט שנים אומרים מת דעיקר העדות הוא רק ע"י שנים הצריכים דרישה וחקירה, או שלא באו רק שנים לבי"ד ודוק.

אמנם יש להסתפק בתירוץ הגמ' לאחד מעדיה אם הוא דווקא לאחד מעדיה שהיה מעידין לה צבי"ד די"ל הואיל ונתקבלו דבריהם צבי"ד בתורת עדות ע"כ אין לנו לחוש שמה עושים איסור משא"כ אם נשאת לא' מן השוק רק שאומר שיודע ג"כ שמת בעלה לא שבקינן ליה כיון שאומר עכשיו כן כשרוה' לנשאה ודאי אין תורת עדות על דבריו או כל שאומר שיודע שמת בעלה הוא בכלל ניסת לאחד מעדיה, והנה לשיטת הר"ח הג"ל יש ראייה דנריך דווקא א' מהעדים שנתקבל עדותן צבי"ד מדמשני הגמ' נשאת לאחד מעדיה וצריכין לדחוקי שהיה שם עד שלישי ולמה לא חריך כפשוטו באומר ברי לי ונשאת לא' מן השוק שלא העיד קודם, ועיין בחידושי רשב"א קידושין (סו.) ב"ש צ"ב הקושיא מדוע מהני ברי הואיל והבא עליה בחטאת קאי, ומירץ הואיל ואינהו צדינא קאמרי עיי"ש, והנה משמעות צדינא שכתב הרשב"א משמע הואיל ונתקבל עדותו צבי"ד, ואפשר הוא ט"ס שם וז"ל הואיל ואינהו ברי קאמרי, אך עיי"ש ברשב"א ב"ק מ"ש ליישב בקושי' מפ' האשה רבה מאי חזית מוכח דס"ל כמ"ש ועיין בשעה"מ, ואין לומר הא ע"כ מוכח דל"צ דווקא להנשא למי שהיה עליו ח"ע מדחוינן דברי שלה מהני כדמשני באומרת ברי לי ועל דבריו ודאי אין שום עדות, אך י"ל הואיל ואשה דייקא ומסבא מהני ברי שלה ג"כ דאין לנו לחוש שמה משקרת, ולפי"ז י"ל דזה כונת רש"י ברי לי, אין לבי נוקפי, ותמהו על רש"י, עד שהוצרכו לומר דרש"י ס"ל צברי ותרי אם היא אומרת ברי ממש שריא לכו"ע דאוקי תרי להדי תרי ומהני ברי שלה, ועיין בר"ן שחמה ע"ו, ולפי מ"ש י"ל דרש"י ס"ל א' מעדיה דווקא לא שהעידו צבי"ד הואיל והיה על הגדתו שם עדות משא"כ אחר האומר ברי י"ל הואיל ויש לפנינו תרי ותרי ואין לנו יכולים להחליט שמת וע"כ צריכין לנו לספק שמה זה האומר מת משקר לגמרי ולא מהני ברי שלו ולא שבקינן ליה, והיה קשה לרש"י למה תיהני ברי שלה, ע"כ פירש רש"י שאומרת אין לבי נוקפי וא"כ נהי דע"כ צריכין לספק שמה לא מת מ"מ י"ל אע"פ שלא מת מ"מ היא אינה משקרת ואומרת באמת ותמים שלפי אומדנא שלה ודאי מת וע"כ אין עליה חטא ועוון ואע"פ שיש לספק שהאומדנא אינה צודקת מ"מ י"ל שאינה משקרת משא"כ אם אמרה מת ע"כ צריכין לספק שמה משקרת וע"כ לא שבקינן לה, משא"כ לאחד מעדיה הואיל והעיד צבי"ד אין לנו צריכים לחוש שמה

משהר ודוח

י"ל דלא אמרינן כן רק באותו דבר עצמו שיש החזקה אבל צולד נשאר הדבר בספק, אבל שם צמטורת דאין כאן תרי ותרי רק ספיקא בעלמא והוי החזקה מטעם צירור וכיון דמעמידין האם בחזקת כשרות ואמרינן דודאי לכשר נבעלה ממילא גם הוולד כשר, וזה מדוקדק למעיין שם ברש"י בקידושין שכתב הרי עדים מעידים, עיי"ש, וממילא מיושב קושיית הבית שמואל דצברי ותרי הוי הוולד רק ספק ממזר כיון דאין החזקה בהוולד עצמו, וזה נתיישב לי מאי דק"ל לשיטת הרשב"א כיון דסובר דמוקמינן לה אחזקת א"א רק דאפ"ה ל"ת א"כ הוולד שא"י הוי ממזר ודאי א"כ איך אפ"ל דיתירו חז"ל להרבות ממזרים בישראל, בשלמא לשיטת תוס' ל"ק כיון דהוי רק ספק ממזר, וספק ממזר אינו כ"א מדרבנן י"ל דל"ג צבעין זה כיון דהנישואין הם בהיתר, אבל לשיטת הרשב"א קשה, אבל לפי מה שבי' ניחא דגם לשיטת הרשב"א צברי ותרי לא הוי הוולד רק ספק ממזר וי"ל ג"כ כנ"ל לשיטת תוס' ודוק.

תוס' ד"ה בגוין. הקשו הא הרגנוהו ל"י. והנה הרב המגיד (גירושין פ"ב ה"ג) כתב בשם הר"ח דמירי שהיה שם עוד אחד ונשאת להשלישי דאל"כ אין דבריו של אחד במקום שנים, ותמה עליו הרב המגיד דתרי לא חשידי כמ"ש תוס', גם סיוס דברי הר"ח תמוהים מ"ש דאין דבריו של א' במקום שנים משמע דאותו עד שנשאת לו לא הוי בגדר עדות כלל וקשה אמאי גם בקושייתו משמע דהוי רק משום חשד, ועיין בלח"מ, ולענ"ד נראה למאי דקיי"ל אין צודקין עדי נשים בדרישה וחקירה דהוי כדיני ממונות כדאיתא סוף יצמות, ובדין מרומה קיי"ל אפי' דיני ממונות צריכין דרישה וחקירה, וכתבו הפוסקים דהיכא דהוי הכחשת עדים הוי כדין מרומה דאין לך דין מרומה גדול מזה שרואין הכחשת עדים, וא"כ קשה בנשאת ואח"כ באו עדים כיון דמתחילה לא היה דרישה וחקירה ואח"כ כשצאו עדים ואמרו לא מת צריך דרישה וחקירה, ועיין בקצות החשן (ריש ס' נ"ב) דדרישה וחקירה מעכב צדיעבד עיי"ש בשם תשובת ר"ב אשכנזי וא"כ ע"כ צריכים עכשיו לדרוש ולחקור העדים, וכיון שעכשיו כבר נשאת לאחד מעדיה אין יכולים לקבל עדותו עכשיו שהוא נוגע ואין כאן עדות להכחיש האומרים לא מת, וע"כ ז"ל שהיה עוד שלישי ונשאתו שנים לדורשם ולחוקרם, וא"כ י"ל שזה כוונת הר"ח דהתחיל להקשות כקושיית תוס' ובאמת היה יכול לתרץ כתירוץ תוס', רק דבל"ז ע"כ מירי שהיה שלשה דאל"כ אין דבריו של א' במקום שנים כיון דהנריך דרישה וחקירה, ועיי"ש בלשון הר"ח שכתב הכא י"ל שיש לה עד זולת צ' המכחישין אלו את אלו משמע דעיקר המכחישין הם שנים היינו אותו צריכינו דרישה וחקירה

סוגיית הדף

לו

בית

בחולה גשאת פרק ראשון

יעקב

המקשה דכאן הוי ס"ס כמו שתי' דספק אחד בדאורייתא אסור כמבואר בכל הש"ס רק שהש"ס רצה לדמות ס"ס לרוב וכיון דר"י פוסל אפילו ברוב כשרים משום מעלות יוחסין א"כ ג"כ בס"ס ליתסר ומשני דאלימ ס"ס מרוב. וכן הוכיח הרשב"א בתשובה סימן ג"א מכאן דס"ס אלימ מרוב ומותר אפילו נגד חזקת איסור. והפ"י הקשה עליו דהא אפילו ברובא אמרי' סמוך מיעוטא לחזקה וא"כ אפילו בס"ס ליתסר ולפמ"ש בספרי ח"ד בסימן ס"ג דברובא דאיתא קמן לא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה לק"מ דהא בכאן מוכח דאלימ אפילו רובא דאיתא קמן דהא ר"י פוסל אפילו ברוב כשרים דהוא רובא דאיתא קמן ובס"ס מכשיר:

בתוס' ד"ה אלמנת עיסה וי"ל דבת עיסה אין לה חזקה דכשרות כו'. הנה הא דבת עיסה אסורה אין הכוונה באלמנת עיסה שהכשרונה לכהן וניסת לכהן שהבת חללה מטעם דל"ל חזקת כשרות הא ודאי ליחא דאטו בהמה שנולד לה ספק טרפות והכשרונה מטעם חזקת כשרות יהיה הגולד ממנה אסור מטעם דלית לה חזקת כשרות ודאי דלית' דכיון דכבר הכשרונה לבהמ' ודאי דאף חלבה וולדה מותרין ועוד דאטו נכשיר האלמנה לכהן להוליד חללים רק הכוונה הוא באלמנה שהי' לה ולד מספק חלל זו אסורה אף דהאלמנה והבת מסוג ס' אחד הן מ"מ כיון דהולד הוא כחלק מספק חלל זלית לה חזקת כשרות ולכך פסולה. אך לכאורה קשה אמאן דסובר דהמכשיר בה מכשיר בבתה דחזקת האם מועיל להבת ומ"ש באלמנת עיסה דלא מהני חזקת האם לבת. ולתרץ נראה דבשלמא בראוה מדברת או מעוברת אמרינן מחמת חזקה דידה דהבועל כשר הי' והחזקה מברר הספק וממילא גם הבת כשרה. ול"ד למ"ש הריטב"א בקידושין ד' ה' דכשכבר החזק התינוק לטמא מחמת רובא דתינוקות מטפחין גם העיסה טמאה דשאי"ה גבי מדברת דאין הבועל לפנינו ואין שום דין עליו רק על האשה מי הי' אצלה אמרינן מחמת הרוב והחזקה שכשר הי' אצלה משא"כ באשה שניסת לס' חלל שהוא עכשיו לפנינו לא שייך לומר מחמת חזקה דאשה נתברר דהאיש אינו ס' חלל

מהני נאמנות האשה נגד ספק א' להתירה לו אפילו אינו מודה במקום דלא שייך שזוי' נפשי' כגון נגד הילד. ולזה הקשו שפיר כיון דהתם קאי בשתוקי ובדוקי דהיינו שבדקו אמה ואפ"ה אמר שם דוקא שבא עלי' הארוס מהני בדיקת אמו כשמודה אבל באינו מודה לא מכשירינן הולד ע"י בדיקת אמו ומקשה מכאן דמכשירינן אפילו באינו מודה ע"י נאמנות האם משא"כ אם נאמר דמיירי בלא בדיקת אמו ואמר שמואל הולד שתוקי גמור אי"ש במה שאמר ארוסה שבא עלי' לאשמעינן רבותא דאפילו ידעינן שבא עלי' הולד שתוקי אבל כיון דשתוקי פי' בדוקי קשה למה אמר דוקא שבא עלי' ולכך כתבו דאי גרסינן ארוסה שעיברה אי"ש. ואחר כן כתבו לפרש דמיירי גם כן לענין להכשיר הולד וא"כ י"ל דלר"י לא ס"ל כאב"י וס"ל מדאפקרה לא חשיב ספק כלל. ולפ"ז אי"ש דלר"י שפיר מהני בדיקת האם אפילו בלא מודה כיון דאיכא ספק אם מארוס או מאחר ובדיעבד כשר אפי' בר"פ לר"ג ע"י בדיקת האם ומטעם חזקה דאשה בודקת ומזנה ותולין שזינתה בכשרים ה"נ תולין שזינתה רק עם הארוס. אבל לאב"י דס"ל דאסרינן אותה גבי ארוסה שעיברה מדאפקרה נפשה אפקרה ג"כ לגבי אחריני שודאי אחריני כולן פסולין אלמא דלא אמרינן גבי ארוסה כולן פסולין אצלה ובודקת ומזנה ולכך בלא בא עלי' הארוס פסול הולד משא"כ בשבא עלי' הארוס כשר אף דחיישינן לומר מדאפקרה מ"מ כשר הולד מטעם ס"ס ספק לא בא עלי' אחר ואת"ל בא עלי' אחר אימר לא נתעברה רק מארוס כנ"ל לפרש דבריהם:

ברש"י ד"ה על אלמנת עיסה כגון שורק לה בעל גטו וכו'. לכאורה קשה דה"ל להקשות מיני' ובי' דהא לא הותרו רק אלמנת עיסה אבל האשה שנתגרשה ספק גירושין בדידה ודאי אסורה לכהן מס' כמו ביבמות ד' ל"א אשה שהי' לה ס' גירושין או קידושין שאסורה ליבם ולעלמא דהא אשה זו שראוה מדברת או מעוברת דמקשה מיני' בדידה אירע הספק וכאשה שאירע בה ספק גירושין דמיא וא"כ הי' לו להקשות מהאם על האלמנה ונראה לחלק דודאי ידע

פסולה האלמנה ג"כ פסולה ובמקום וזבת כשירה כגון שטוענת ברי או במקום טיכשר בשתוקי מכ"ש שהאלמנה כשירה: ע"ב בתוס' ד"ה ותו רשב"א וכו' והא זמרת רישא חלל כשר והיינו ודאי חלל וכו'. וקשה לי דהא איתא בהדיא לעיל דעיסה הוי ס"ס ובודאי חלל ליכא ס"ס: דף ט"ו ע"ב בגמ' ע"כ ל"צ דנגח תורא [ידיד' לתורא] דידן וכו'. קצת מקשין דהא עדות שא"י להזימה הוא דהא הזוממין לא יצטרכו לשלם דיאמרו לו אייתי ראי' דישאל את ואשלם ולפעד"נ לתרץ די"ל דמיירי שבשעה שהעידו העדים על הנגיחה כבר נתגייר ובשעה שנגח עדין לא נתגייר ושוב הוי עדות שאתה יכול להזימה וזה ברור:

וודאי הוא עדיין ס' חלל ואסור בתרומה ועמ"ש בספרי ח"ד סימן ג' בבהמה שזוכלה עשב שהוא ס' חילתית בשם התבואת שור דלא שייך לומר שמחמת חזקת כשרות של הבזומה העשב אינו חילתית רק שכתבתי שם דטעם ההיתר הוא שאין מוציאיין ואין מגרעין בשביל הנפק החזקת היתר ולכך בבת עיסה שאין מגרעין החזקה אסורה:

בתוס' ד"ה ת"ר איזוהי אלמנת עיסה קשה לר"ת. עיין מהרש"א כוונתו דכשגורס אלמנת עיסה מוכח ממילא דזבת פסולה וע"ז אמר ר"י בברייתא דשתוק ממזר כשירי האלמנה דמשמע דהבת פסולה ובקידושין כייל כל שאי אתה נושא בתו אי אתה נושא אלמנתו לכך גורס איזה עיסה וקאי אבת ובאמת במקום שהבת

פרק שני

האשה שנתארמלה

כנ"ל וא"א לומר דמ"מ קשה קושית המהרש"א דליתני ואם הלה תובעו בכרי שלא לקחתי מאבי די"ל דאי הוי תני הכא ה"א דבכרי ושמא מהימן להוציא מחזקת מ"ק ולכך אפילו איכא עדים שהיתה של אביו מהימן שלקחה מטעם ברי ושמא אף דליכא מיגו והא דנקט ברישא שהפה שאסר לאשמועינן רבותא בסיפא דבתובע בכרי אפילו דאיכא מיגו לא מהימן ולעולם בכרי ושמא לחוד מהימן אפי' ליכא מיגו כגון דאיכא עדים ולכך תני בסיפא ואם יש עדים דלא מהימן אפי' אין טוען בכרי שלא קנה מאביו דהוי ברי ושמא מ"מ א"נ כשהיו עדים שהיה של אביו:

ברש"י ד"ה הכא גבי שדה וכו'. עכצ"ל דכוונת רש"י בזה דמשמע מדבריו דבהלה תובעו דלא אמרינן מיגו היינו דוקא תביעת בע"ד דאיכא ריעותא וראי' לתביעה שהי' של אביו ולכך לא אמרינן מיגו גרוע מה שי"ל שלא מסיק אדעתיה או דערומא קאמערמא אבל בדליכא ריעותא רק תביעת ב"ד ודאי דאף ר"י מודה דאמרינן מיגו דהא גבי העדים שאמרו דנאמנים במיגו שאין זה כת"י אף שהב"ד שואלין אותו אם זה כת"י וע"כ צריכין לתת תשובה וכן לרב אסי דאמר מאי מדברת נבעלה אבל נסתרה

דף ט"ו ע"א בתוס' ד"ה ה"נ מסתברא דס"ד דטעמא דר"י משום ברי ושמא דז"א תובעו וכו'. עיין מהרש"א שהקשה דא"כ תיקשי דליתני ואם תובעו כמ"ש בד"ה ומודה ר"י ע"ש. ונראה דכוונת התוס' במ"ש וז"א תובעו דהיינו שאינו תובעו בכרי שלא לקחו מאביו ועדיין הוא של אביו רק שתובעו בכרי שהי' של אביו ומ"מ א"י אם לקחו מאביו או לא ויש ברי ושמא בטענותיהם. ועכצ"ל בדבריהם דר"י לאו מטעם ברי ושמא לחוד מודה דהא בהדיא תנן במתניתין דהטעם שהפה שאסר רק הכוונה דמודה ר"י גבי האי בוי"ש משום דאיכא ג"כ הפה שאסר וכמו שמחלקין במיגו להוציא דבצירוף בוי"ש אמרינן מיגו להוציא אבל ודאי דאפי' תובע שדה של אבי הי' ולא טען ברי שלא קנאו מאביו אפי"ה אמרינן מיגו והוי דומיא דרישא כיון דגם כאן מטעם בוי"ש מהימן ומסיק דאמיגו קאי כלומר אמיגו לחוד קאי ואפילו ברי וברי אמרינן ומטעם דאין שור שחוט ואפירקא קמא קאי כיון דמטעם מיגו לחוד הוא וברישא לא איירי במיגו לחודא וע"כ אפירקא קמא קאי דמיירי במיגו לחודיה ומש"ה א"א למיתני ואם תובע דבתביעה כוונת מהימן דחשיב עדיין כבוי"ש

סוגיית הדף

סימן ג

חידושי

גיטין

רבי ראובן

עא

דשז"ע, דכא דחידשה התורה דאדשז"ע פחות מצ', אין זה אלא כשזא לשנות הדבר מכמו שהיה, כגון שעד עכשיו היה אסור והוא מחיר, או להפוך שהיה מותר והוא צא לשנות לעשות אסור ערוה, וזוה הוא דחידשה התורה דכוי דשז"ע ולריך לב', אבל כשדבר ספק והוא צא לברר אסור או היתר אין זה דשז"ע שחידשה צו התורה דאדשז"ע פחות משום.

ולפ"ז הדין דאיתחזק איסורא דע"א ח"ג באיסורין, וכדין דאיתחזק איסורא דשז"ע דע"א ח"ג אינו שוב, דבאיסורין כיון שהוא מדין דאין ע"א נאמן נגד החזקה לריך לדין חזקה שחכא כדאי, אבל דשז"ע מיקרי איתחזק אפילו ליכא דין חזקה, דמ"מ כיון שעד עכשיו היה אסור והוא צא לשנות מכפי שהיה עד עכשיו ה"ז מיקרי דשז"ע ואינו נאמן, ושפיר מובן החילוק בדבר שצידו דנאמן באיסורין אבל לא דשז"ע, דאפילו לפי שצידו דהיכא צידו הו' כלא איתחזק, היינו שאין לו דין חזקה לגבי הע"א אשר צידו לשנות החזקה, אבל מ"מ כיון דע"י עדותו צא לשנות הדבר מכמו שהי' מיקרי שפיר דשז"ע, ודשז"ע ע"א ח"ג אפילו שלא כנגד החזקה, ולכך אפי"פ שהוא צידו כגון בעל שאמר גירשתי את אשתי נאמן, אינו נאמן למפרע מטעם צידו, כמו באיסורין דנאמן למפרע, ואפי"פ שהיה צידו לגרשה מ"מ הרי היתה ח"א ובעי להחירה והוי דשז"ע. ואינו נאמן רק להבא ומטעם מינו אבל למפרע ח"ג, וכן מצוה צוה החוס' בקידושין דכ' דסופו ליגדל עשאוהו כמו דבר שצידו, דגם בסופו ליגדל, דהחזקה דקטנות עשויה להשתנות אין זה רק סברא דאין לו דין חזקה לגבי נאמנות דע"א באיסורין דכיון דאין לו דין חזקה ע"א נאמן, אבל דשז"ע אפי"ג שאין לו דין חזקה מ"מ כיון שצא לשנות הדבר מכפי שהיה, כגון לחלוה, שעד עכשיו היה קטן ולא היה יכול לחלוך, וצא לשנות שהיה מותר לחלוך, מיקרי דשז"ע ואינו נאמן מדין אדשז"ע פחות מצ'.

וזהו שמדמי החוס' סופו ליגדל לדבר שצידו, דכמו בדבר שצידו אין לו דין חזקה והוא נאמן לאיסורים ולא לדשז"ע כמו"כ בסופו ליגדל אין לו דין חזקה והוא נאמן לאיסורין אבל לא למכות לעושהו ולדשז"ע.

ובזה יש לישב קו' המכרי"ק על שיטתו וכן הקשה בתרע"א סי' קכ"ד ובצית הלוי מחתום גיטין צ: ד"ה הו' דאילתריך משום דהו'

ס"ד דחשיב כמו דשז"ע וקשה דנדה הא לא איתחזק איסורא וא"כ אפילו דשז"ע נאמן ע"א, ולהכ"ל הנה הא דלא מחזקינן לה בחזקה עמאה הוא משום דעל אחר הו' ימים אין לה חזקה טומאה ולשיטת הש"ס משום דאין מחזקינן מאיסור לאיסור וא"כ י"ל שאי"ז אלא לענין דין העמד דבר על חזקהו אבל דשז"ע מ"מ מיקרי דשז"ע כיון שהיתה עמאה ואומרת שנטהרה, אבל קשה שהלא המכרי"ק עלמו הקשה זאת ותי' חו' אחר, ותי' של המכרי"ק יבואר בס"י הבא.

ג ונראה לי להוסיף עוד דהנה מה שפירשתי בהחוס' דטעמא דבסופו ליגדל הוא נאמן באיסורים הוא משום דחזקה העשויה להשתנות אינה חזקה קשה לשי' הש"ס ש"ג פי' עי' - י"ב שהוכיח מהחוס' יצמות סח. דחזקה העשויה להשתנות היא חזקה ועוד שפירושי דחוק בהחוס' דעל קושיהם הו' להם לתרן בקילר דמשום סופו ליגדל אי"ז חזקה ולמה להו' לדמות לצידו.

ונ"ל לומר עפ"י חידושו של החמדת שלמה כתובות ותי' הרי"מ שחדשו דגם בחזקה דמטיקרא שהיא משום דין התורה איכא תרי דיני חדא דכל זמן שלא ראינו שינוי מחזקינן לודאי בעלמ' הענין שלא נשתנה והוי כמו שצדור לנו שכן הוא וחדא שאפי"פ בעלמ' הענין הוא ספק אללנו מ"מ דין הוא בהספק דאל תוליאנו מספק ודינו כמו קודם שנולד הספק והוא כמו אין ספק מוליא מידי דאי ונראה דחזקה העשויה להשתנות כגון חזקה קטנות אפילו להש"ס דס"ל דהיא חזקה אי"ז אלא מדין אל תוליאנו מספק דכיון שהזמן משתנה חמיד ל"ש להחזק לודאי שהיא צדור לנו בעלמ' שלא נשתנה, (ועיין חו' כתב סופר שנסתפק צוה ואח"כ מלאתי כעין כל זה בצית הלוי סי' ל"ח) ועוד נראה דכא דאין ע"א נאמן באיסורים באיתחזק איסורא אין זה אלא נגד כך חזקה המחזקה אללנו שהיא צדור לנו שלא נשתנה שהרי כן הוא לשון הגמ' ביצמות פח. מידי דהו"א אחתיכה דודאי הלז ואתא ע"א ואמר שומן הו' דלא מהימן אבל בהך חזקה שהוא ספק לנו אלא דאל תוליאנו מספק צוה מהימן ע"א ואדרבה נימא דכיון שהע"א מצדור הדבר ליכא ספק ול"ש אל תוליאנו מספק.

ולפ"ז ניחא דבסופו ליגדל דהיא חזקה העשויה להשתנות נאמן ע"א אפילו לפי שי' הש"ס דהיא חזקה.

איתחזיק איסורא ורק משום דצידה לעבול היא דנאמנת, ובלא הגזיכה"כ הו"ס"ד דנדה הו"ד דצ"ע ואינה נאמנת אפילו כשהוא צידה. והקשה ה"צית הלוי" דהא בעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן, הרי דגם דצ"ע נאמן ע"א היכא שהו צידו, ודוחק הוא לומר שכוונת המהרי"ק הוא, היכא דרק מחילה היה צידה לעבול ועכשיו אין צידה ולכך אי"ס"ד דנדה הו"ד דצ"ע לא היכה נאמנת למפרע דליכא מינו, דהלל המהרי"ק כתב סתם דמה שצידה לעבול ל"מ דצ"ע, ומשמע דאפילו צידה לעבול עכשיו ג"כ אינה נאמנת.

וע"ק תי' של המהרי"ק דלפי דבריו על הספירה הייתה נאמנת בלא הגזיכה"כ דאפי' אי נדה הו"ד דצ"ע ג"כ נאמנת בלא איתחזיק איסורא, ורק על הטבילה לא היכה נאמנת א"כ אך ילפינן זה מ"וספירה לה", דהרי בקרא לא כתיב רק דנאמנת על הספירה.

ובעין קו' זו הקשה ה"צית מאיר" על החוס' בניטין שכתבו דע"א נאמן באיסורין ילפינן מנדה שנאמנת על ז' נקיים דכתיב וספירה לה לעלמה, והקשה בתו' דא"כ תהא נאמנת גם באיתחזיק איסורא, דהא נדה איתחזיק איסורא הוא, ותו' שאין חזקה שתהא רואה עוד כל שעה וכשעברו ז' ימים היא עהורה ממילא וגם צידה לעבול. ופי' במהרש"א דתירוצ' של החוס' הוא דמה שנאמנת שלא ראתה בתוך ז' הוא משום דלא איתחזיק איסורא שלא הוחזקה להיות רואה כל שעה, דמחמת ראייתה הראשונה היא עהורה ממילא אחר שצעה, ומה שנאמנת על הטבילה, אף דלענין זה הו"ד איתחזיק איסורא הוא משום דצידה לעבול וילפינן מנדה בין לא איתחזיק ואפילו כשלא צידו, והיכא דאיתחזיק איסורא והוא צידו, והקשה ה"צית מאיר" דמהיכא ילפינן שנאמנת באיתחזיק איסורא וצידו, הא בקרא לא כתיב אלא וספירה לה שנאמנת על זה שלא ראתה, אבל היכן מלינו שנאמנת על הטבילה, ואפשר שעל הטבילה לריכה עדים, וגם יש להעיר דמה תי' החוס' על מה דליתא בפקו', שהרי לא הקשו אלא ממאי דמלינו בקרא שנאמנת על הספירה, דנילף מזה גם באיתחזיק

שצפרוב בחזקה כי האי דסופו ליגדל דהו"א אין ע"א נאמן אפילו לשי' המהרי"ק דהא יתר מזה כתבנו לפיל דאפילו כשאין דין חזקה כלל מיקרי איתחזק לענין דמיקרי דבר שצפרוב.

ובזה ניחא קו' הש"ס ש"ו פי"ע תהא דנאמנת לומר עמאה נדה אני, ומה שחירן משום שואח"ת כבר הקשה בעלמו משצופות דף יט. שהבעל מביא קרבן ועי"ש פ"ח דתלי לה בפלוגתא ולהג"ל לכו"ע נאמנת מטעם ע"א.

וגם צמח שכתבו המהרי"ק והאחרונים דכל שצידו הו"ד בלא איתחזיק נמי יש לפרשו שאין הכונה דהו"ד בלא איתחזיק ממש דהא ודאי החזקה לא בעלה אלא הכונה היא דלענין הכחשת הע"א הו"ד בלא איתחזק והיינו דכיון שהו"ד צידו לא השגיגין זה לודאי חלצ דהיינו שהו"ד כאלו אן סהדי שמשקר כדי להכחישו וא"כ י"ל דזו הוא כונת החוס' בקידושין סד. דכיון דסופו ליגדל אע"ג דאיתחזק מ"מ הע"א נאמן כיון שאין צוה ודאות וצריכה של חזקה להכחישו דומה למה שצידו דהתם נמי אע"ג דאיתחזק הוא נאמן משום דלא השגיגין לוי' כודאי חלצ להכחישו'.

סימן ד'

עוד בענין הג"ל

א) בתשו' רעק"א סי' קכ"ד הקשה על שי' החוס' דמהא דכתבו החוס' ד"ה הו"ד דצ"ע וז"ל: האי דנקט דצ"ע אומר ר"י משום דבהאשה רבה צהאר איסורי כגון עבל והקדש וקוגמות מספקא לן אי מהימן אפי' איתחזק איסורא ולא צידו או לא עכ"ל, ולא נקטו בפשוטו דפרכינן צדך צ' קושיות האי' באיתחזק הצי' אף אם לא איתחזק הו"ד דצ"ע מזה משמע לכאורה דס"ל דבלא איתחזק גם דצ"ע נאמן אולם מסוף דברי החוס' משמע צהיפך מדכתבו דאילטרין וספירה לה דס"ד דהו"ד דצ"ע מצואר דאלו הו"ד דצ"ע לא היכה נאמנת אף דליכא חזקה איסור.

והנה קו' זו הקשה המהרי"ק בעלמו שהרי מהחוס' משמע דלא כותי', ותו' דמכיון דנדה בעין גם לעדותה שבעלה ולענין טבילה הו"

(1) ואע"ג דמהחוס' ניטין צ: שהקשו על פירשי' משמע דס"ל דצידו הוא מחמת בעלות מ"מ י"ל דס"ל נמי לכך סברה שכתבו האחרונים לפירשי' שם דכל שצידו הו"ד בלא איתחזק שכן המהרי"ק שם נמי ס"ל לשתי הסברות פיי"ש, והא ודאי דנדבר

דף יג

בענין אם בעלת תשובה מותרת לכהן – חלק א'

(נידון זה יש בו שני חלקים, והחלק השני שייך לקמן דף ט"ו)

- א. שו"ע אהע"ז סי' ו סעי' יז ד. פתחי תשובה שם ס"ק א
ב. בית שמואל שם ס"ק לא ה. קובץ תשובות ח"א סי' קמז
ג. בית שמואל סי' ז ס"ק א

מראי מקומות

תמצית הענין

בסוגיין מדובר על אשה שזינתה ואין ידוע ממי, ואם הבועל איש פסול, כגון ממזר וכדומה, נפסלה מכהונה, אך אם הוא ישראל כשר, כשרה לכהונה, והאשה אומרת שאיש כשר הוא, ונחלקו ר' גמליאל ור' יהושע אם נאמנת. ולהלכה, פסק **השו"ע** דנאמנת. ונחלקו האחרונים בטעם הדבר. **הבית שמואל** כתב, דאשה מזנה בודקת ומזנה, שמסתמא בדקה שהוא איש כשר, אבל כמה אחרונים כתבו שהוא משום חזקת כשרות. ונפק"מ בזה לגבי אשה שנאנסה, שלפי הב"ש אינה נאמנת, דבכה"ג א"א לומר שבודקת ומזנה, אבל לפי האחרונים נאמנת.

ודנו גדולי פוסקי זמננו לגבי בעלת תשובה, אם מותרת להינשא לכהן, או שיש לחוש שזינתה קודם שחזרה בתשובה עם איש פסול, כגון גוי. ויש בזה שני ציורים: א. אם היא אומרת שלא זינתה כלל, ונבדקת ע"י רופא ונתברר שעדיין היא בתולה. ב. אם ידוע לנו שזינתה, אך היא אומרת שנבעלה לכשר.

לגבי הציור הראשון, יש לדון אם צריך לחוש שמא זינתה ע"י העראה, שאינה משברת הבתולים. ודין זה מיוסד על מה שנחלקו הפוסקים לגבי שבוייה, שחששו חז"ל שזינתה, אם נשאת לישראל והוא מעיד שבשעת הנישואין היא היתה בתולה, אם כשרה לכהונה. הבית שמואל הביא בשם הט"ז דאסורה, משום שעדיין יש לחוש שמא העראה בה. אולם **הבית שמואל** פסק דמותרת, וכן הביא **הפתחי תשובה** בשם הנודע ביהודה, משום שאם חיישינן לזנות, מסתמא גמרו הבעילה. והגרי"ש אלישיב זצ"ל **בקובץ תשובות** דן לגבי נידון דידן, וכתב, שלפי הב"ש והנו"ב ודאי מותרת, וגם לפי הט"ז י"ל שבנידו"ד מודה שאין לחוש להעראה, דרק לגבי שבוייה חשש להעראה, כיון שחז"ל גזרו עליה לחוש לזנות, אבל בסתם זנות אין לחוש לכך. ולכן מסיק שיש להתירה לכהן.

ולגבי הציור השני, כפשוטו נראה שהיא נאמנת, שהרי בסוגיין קיי"ל לדינא כר' גמליאל דנאמנת. אולם בקובץ תשובות כתב, דלגבי אשה חילונית בזמנינו, הדבר תלוי במה שנחלקו האחרונים (מובא לעיל) בטעמא דאשה נאמנת בסוגיין. שלפי הב"ש שהטעם משום דבודקת ומזנה, מסתבר דבזמנינו לא שייך זה, משום שמחללי שבת בזמנינו לא מחלקים בין ישראלים כשרים לבין גויים ואנשים פסולים. אך לפי הסוברים שהטעם משום חזקת כשרות, י"ל דגם בזמנינו שייך זה.

הלכות הדף

לכשר נבעלתי, ואם לא אמרה לכשר נבעלתי או אפילו בדיעבד תלא, אלא
א"כ דאיכא תרי רוזני של כשרים. ואם אמרה לכשר נבעלתי ונישאת לכהן,
לא תלא אפילו אם איכא רוב פסולים,
ולמד זאת מסוגיא סוף פ"ק דתוכות
ו"ג ע"א-ט"ו ע"א. וכתב המגיד דס"ל
דקוגיא דאוקמא שם [ט"ו ע"א] דלאיכא
תרי רוזני כשרים, איירי לענין אם
מומרת לכהן לכתחילה [ד]אפילו אם
אומרת לכשר נבעלתי בעיני תרי רוזני, וכן אם לא אמרה, מהני מיהא
[ד]דיעבד לא תלא. ונראה לפ"ו, אפילו אם לא אמרה לכשר נבעלתי,
אם איכא תרי רוזני מומרת לכהן אף לכתחילה, דהא צמחתי [שם י"ד
ע"ב] תנא תנשא, [ד]היינו לכתחילה, ואיירי ג"כ כשאנייה אומרת כרי.
ומ"ש המגיד אם לא אמרה לכשר נבעלתי בדיעבד לא תלא, לאו דקוגיא איירי
נבעלתי או אפילו בדיעבד תלא אלא א"כ כשיש תרי רוזני, מיהו הקוגיא [ד]איירי
כשאיכא תרי רוזני, תנשא אפילו כשאנייה אומרת לכשר נבעלתי, וכן

קולת
יעקב

לכשר נבעלתי, ואם לא אמרה לכשר נבעלתי או אפילו בדיעבד תלא, אלא
א"כ דאיכא תרי רוזני של כשרים. ואם אמרה לכשר נבעלתי ונישאת לכהן,
לא תלא אפילו אם איכא רוב פסולים,
ולמד זאת מסוגיא סוף פ"ק דתוכות
ו"ג ע"א-ט"ו ע"א. וכתב המגיד דס"ל
דקוגיא דאוקמא שם [ט"ו ע"א] דלאיכא
תרי רוזני כשרים, איירי לענין אם
מומרת לכהן לכתחילה [ד]אפילו אם
אומרת לכשר נבעלתי בעיני תרי רוזני, וכן אם לא אמרה, מהני מיהא
[ד]דיעבד לא תלא. ונראה לפ"ו, אפילו אם לא אמרה לכשר נבעלתי,
אם איכא תרי רוזני מומרת לכהן אף לכתחילה, דהא צמחתי [שם י"ד
ע"ב] תנא תנשא, [ד]היינו לכתחילה, ואיירי ג"כ כשאנייה אומרת כרי.
ומ"ש המגיד אם לא אמרה לכשר נבעלתי בדיעבד לא תלא, לאו דקוגיא איירי
נבעלתי או אפילו בדיעבד תלא אלא א"כ כשיש תרי רוזני, מיהו הקוגיא [ד]איירי
כשאיכא תרי רוזני, תנשא אפילו כשאנייה אומרת לכשר נבעלתי, וכן

נחלת צבי

סעיף י"ז לו. פנויה בו' עד ו"א. הכל הוא מלשון הרמב"ם פ"ח
מהלכות איסורי ביאה [היי"ג-י"ד]. ועיין בסוגיא דפ"ק דתוכות ו"ד
ע"ב-ט"ו ע"א, וכתוב' בד"ה כמאן אי כ"ג כו', ותמלא שם שהקשו
הלכתא אהלכתא וכתבו שם שני תירושים. ונראה לענ"ד ברוב שהרמב"ם
סבר כמירון ב' דמוס' דהאי מעשה בחיטוקת שירדה בו' איירי בטוענת כרי
ואיכא מיגו, ואפ"ה בעינן לכתחילה תרי רוזני וכמו דאוקמא שם בקרויות
של יצפורי היה מעשה, רק מה שמשמע למוס' להא דאמר שמואל הלכה
כ"ג ואם לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרים אגלה, והקשו, הא גופא

באר הגולה

סעיף י"ז ב. לשון הרמב"ם שם [פ"ח מאסורי ביאה ה"ג-ד], ממנה
כתובות דף י"ג ע"א כרנן גמליאל ורי אליעזר שם.

ביאור הגר"א

סעיף י"ז ג. פנויה בו'. מ"ש שם (כתובות י"ג ע"א) מאי מדברת כו',
ואף זעירי מודה לרב אסי, אלא דרב אסי פליג על זעירי, ע"ש:

באר היטב

כתב. לכהן. כתב מהריב"ל ח"א דף ק"ג [ס"י קכ"ג] דתמי מילי ניהו, דלא עליה
שם מונה מיירי בפנייה, דאי איתנייהו תרווייהו שם מונה ועדי כיעור, ודאי אמריה
לכהן, ועיין בגמ"ר פ"ו פ"א ס"ו ל"ג ונמשט לך מ"ב ס"ו ס"ו. ועיין לעיל
סקנ"ו בסמ"ד מה שמכתיב שם בשם ה"ח [שם אות ז]. ועיין מ"ש הת"מ
[סק"ד]: סעיף י"ז לו. פנויה שראיה שנבעלה. עיין מ"ש ה"ש [סקל"א]
סה"ת:

פתחי תשובה

ואז מותרת להינשא אפילו לכתחילה, דאפילו לפירוש רש"י [סוטה כ"ז ע"א
ד"ה וחסברא] דדומה לא יקח אלא א"כ אי אפשר לו בענין אחר, ולרש"י
אפשר דדומה הוא דיימא בעלמא בלי שום החזקת קול, מ"מ הכא שכבר
תקשרה בשידוכין וקנסות וגדולה בושא, הוה כמו אי אפשר בענין אחר.
מ"מ ג"ל דצריך להחזיר את הכהן באיום גדול שאם ימצא פתח פתוח
יוצא, דלפע"ד פתח פתוח ע"י לידה אפילו פנוי בקי, ולהודיע גם לה
שתחשו לעצמה אם נפשה יודעת ולא מוטהרה. ומה טוב להטיל חרם סתם
סעיף י"ז טו. שראיה שנבעלה. עיין ב"ש באמצע סקל"א שכתב וז"ל, גם נראה,
כמ"ש בסמ"ד ד', ואיכא חד רוב כשרים, מותרת לכהן כו'. ועיין בתשובת נודע
ביהודה תניינא [אהע"ן] סוף ס"ו כ"ז שהעתיק מ"ש בגליון הב"ש שלו
וז"ל, ולי נראה דכוה אפילו ליכא רובא כלל ג"כ מותרת, דממה שהחמיר הרמב"ם
לענין יבום [פ"ג מיבום ה"ד] [לקמן סימן קנ"ו סעיף ט'] אין ראייה,
דכאן איכא ספק ספיקא, שמא לא נבעלה לאחר כלל, ואת"ל שנבעלה, שמא
גם האחר שנבעלה כשר היה. ואמנם ממה שמבואר בסמ"ד ד' סעיף כ"ו
שאפילו מודה אותו פלוני כו', והרי גם שם יש ספק ספיקא, שמא לא נבעלה
לאחר כלל, ואת"ל שנבעלה, שמא גם האחר ממזר הוא, ואפ"ה אין הולד
אלא ספק ממזר, היה קצת ראייה דלא מהני ספק ספיקא. ונראה דשאני ספק
ספיקא להכשיר דמסייע ליה חזקה דאשה בודקת ומונה. ועוד, דשם הולד אין
לו חזקה ממזרות, אבל הכא האשה יש לה חזקה כשרות לכהונה, ואולי דגם
הב"ש דבעי עכ"פ חד רובא, היינו להכשיר גם את בתה, עכ"ל, ושם בס"י
כ"ח העתיק ג"כ זה בתוספת ביאור קצת, ע"ש ובסוף ס"י כ"ט. וכתב עוד,
ואמנם כל זה איש עדים על הבעילה כו' [ויבא לקמן ס"ק שאח"ז]. ועיין
בספר קהלת יעקב מהגאון מליסא שגם הוא ז"ל השיג על הב"ש בזה [ואיהו
מיקל טפי מהנודע ביהודה הני"ל דגם ברוב פסולים מותרת], וכתב וז"ל,
מדברי הב"ש משמע דברוב פסולים אף דידוע שזינתה עם כשר, והוא ודאי
אי אפשר לו, דבהדיא תנן במשנה [כתובות י"ג ע"א] דאף לרי' יהושע
דמחמיר ופוסל, מ"מ קאמר עד שתביא ראייה לרבירה. מוכח בהדיא דכשמביאה
ראיה שפלוגי שנבעלה לו כשר היה, אפילו לרי' יהושע כשר, וכ"כ בספר
הפלאה, וזה פשוט מאד. ועוד, דהא על ביאה אחרת איכא ספק ספיקא גמור,
שמא לא נבעלה ושמה לכשר, ואיכא כרי וספק ספיקא כו' [גם בתשובת
רבינו עקיבא איגר ס"י פ"ה האריך בזה, ודעתו ג"כ דאפילו ברוב פסולים מותרת
ע"ש]. וכתב עוד, ולפ"ו נראה, אם הבעול מודה שממנו נתעברה
הוא כהן, שיכול לישא אותה אפילו ברוב פסולים, דהא הודאת הבעול
ממנו, וכיון שהוא כשר ולא חיישין לבעילות יותר, כשרה לכהונה, וכ"כ
בספר הפלאה דף [ג"ג ובת"י] [י"ד ע"א ד"ה בתוס' ישינס ד"ה ההוא] דלא
חיישין להא דאפקרה. ודלא כתשובת כנסת יחזקאל ס"י נ"ו שאוסר מטעם
מדאפקרה, ומביא ראייה מהרמב"ם גבי יבום, וזו אינה ראייה כו'. וכתב עוד,
אמנם בספר הפלאה כתב דאף דלענין להנשא לכהן אחר מהני הודאת

ראש פינה - חלקת השדה

סקי"ד. והב"ח כתב דהכא מיירי בפנויה כו'. והיינו שיצא הקול
שנבעלה לפסול לה, דאל"ה הא לא הוה זונה. ג"כ באשת איש מיירי
כו'. נראה דרייק כן מסיפא דסעיף זה שכתב ואפילו הוציאה בעלה כו',
או מסעיף שלפני זה דמיירי באשת איש, ובאן כתב יצא לה, משמע
דארלעיל קאי, אבל להב"ש לעיל סימן ד' סקב"א י"ל דלא משמע ליה
דוקא הכי, לכך דחתו מהגמרא ע"ש. ועוד י"ל דרצה לרדות דברי הב"ח
גם על הטור. ועיין מה שכתבתי שם באריכות:

ראש פינה - עקבי הבית

סקל"א. וכתב המגיד דס"ל דסוגיא כו'. נמתי' [כתובות] דף י"ג ע"א] ראה
מדברת כו' מאש פלוני וכהן, רנן גמליאל אומר נאמנת ורי' יהושע אומר לא מפייה
לאו חייך, ונמתי' דף י"ד ע"א] אמרין הלכה כרנן גמליאל ואף ברוב פסולים, ואת לא
תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרים, ומפרש שם הלכה כרנן גמליאל, נדיעבד, ולא
תעביד לכתחילה. ושם ע"ב תמתי' מעשה בחיטוקת כו' [שהביא ח"מ כן סק"ו],
ופריך, מני, אי רנן גמליאל הא אפילו ברוב פסולים מנשיה, אי ר' יהושע אפילו ברוב
כשרים פוקל, ומשני דמיירי בני רוזני, וכמו הרב המגיד דמיירי הסוגיא או בטוענת
כרי ולענין לכתחילה, או בלא טוענת ולענין דיעבד. ועל זה כתב ה"ש, דמ"ש המגיד
בלא טוענת לענין דיעבד, ר"ל דבלא טוענת או אפילו בדיעבד תלא בלתי ב' רוזני, אלא

בית שמואל

אבן העזר

הלכות פריה ורביה בית שמואל קלג

משמע מוס' [שם ט"ו ע"א בדבור הראשון]*. אכל הכ"י כתב, לדעת הרמב"ם כל הסוגיא איירי כשאוהבת כרי, אכל כשלא אוהבת כרי, לכתחילה לא משא אפילו בדאיכא מרי רובי. ונראה, הא דנענין מרי רובי איירי כשיש עכ"פ מיעוט פסולין, אכל כשליכא מיעוט פסולין לא נענין מרי רובי. וכשיש לשראליס שטונה כפני ענמס ואין דרך גוים מפסיק, או היו עשיר כפני ענמה וכאילו לא היו דריס שם גוים כמ"ש בתורת הבית [בית חמישי שער ד'] וצטור ו"ד סימן קכ"ט. וגם נראה, כשידוע שזונה עס כשר, אלא דיש חשש שמה זונה עס אחרים ג"כ כמ"ש בסיון ד' [ע"י סעיף ט"ז] ואיכא חד רוב כשרים, מותרת לכהן, לכן כשיש לשראליס שטונה, אפילו דרך גוים מפסיק, מ"מ מסתמא עס בשטונה רוב ישראל שמים, כמ"ש ביו"ד סימן א' [סעיף ד'] ומוחזן המשפט סימן רנ"ט [סעיף ג'], א"כ [לא מיבעיא] למ"ש [שם], לעיל סימן ד' [סימן ג'] כ"ס [סימן קצ"ו אות ט"ז] [ד] צאקור דרובין לא חייש הרמב"ם שמה זונה עס אחרים ג"כ, א"כ כשי"ג שרוב כשרים הם [ולכא חשש איסור דאורייתא, חו לא חיישין שמה זונה עס אחרים ג"כ, אלא אפילו בלא סגרת צ"ח נראה [ד] וצ"ח"ג מודה הרמב"ם דלא נענין מרי רובי היכא שדוע דהיא זונה עס כשר. ולשיטת הרמב"ם [במלחמות שם ה' ע"א מדפי הרי"ף, ובחידושי שם י"ד ע"ב ר"ה א"ל] [ורב"ז] [על הרי"ף שם], נטוענת כרי

ש"ס
תוספת
ש"ס

קולת
ע"פ
הבית
וחפ"ק
וע"י
לשון
התוספת

ש"ס
ע"פ
הבית

ומנה, אכל כשנאנסה וידוע שנאנסה חף רגל גמליאל מודה דלא מהני כרי דידה, א"כ שמואל דלמר [שם י"ד ע"א] הלכה כרגל גמליאל ואלא לא מעביד עובדא עד שיהיו רוב כשרים, לא אחר כשנאנסה כשאין לה מיגו. וצ"ח"ד שני של מוס' כתבו דאיירי דאומרת כרי [מ"מ] לכתחילה נענין מרי רובי ומיגו, ש"מ [ד] בלא מיגו ונאנסה, לא מהני לכתחילה אפילו מרי רובי. וגם איירי כל זאת להכשיר אותה, אכל להכשיר הולד או היו כדעבד, לכן אפילו כרוב פסולים נאמנת להכשיר, ואם א"כ לשאל אותה, עיין סיון ד' [סעיף כ"ז], וכשהולד כשר לקהל כשר ג"כ לכהן וא"כ לחלק ביניהם, כגון אפילו כרוב ממזרים והיא אומרת להכשיר הולד אפילו לכהונה. מיהו אם היא גרושה, או שיש בולד ג"כ תחילה ודיעבד, כי שמה כהן בלא עליה והולד חלל:

באר הגולה

ג. שם נמשנה כרגל גמליאל ורי אליעזר. ולי נראה דשאני שבויה דבלא הודאת הבעל היה הדין [ד] אפילו בנישאת תצא, ע"כ לא מהני הודאת העד לענין להנישא לו מחמת שנחשד שהעיד בשקר ויהיה כל ימיו באיסור, אבל הכא [ד] אפילו בלא הודאת העד היה הדין אם נישאת לא תצא דאיכא כרי וחוקה, רק חומרא בעלמא לכתחילה לא הנשא לכהן, ודאי מהני הודאת הבעל. וגדולה מזו מציינו דמהני הודאת הבעל לענין מעוברת חבירו [ועיין להלן סימן י"ג סעיף ג' ובב"ש סימן א'] אף דשם חמירא דאפילו אם נישאת תצא, מכ"ש כאן דאם הבעל מודה דמהני הודאתו אף להנשא לו אם הוא כהן, עכ"ד ע"ש. והנה דעת הגאון בעל נודע ביהודה בכמה תשובות אינה כן, אך דעת הגאון רבינו עקיבא איג"ו ז"ל ברעת קהלת יעקב הג"ל. ודברי שניהם יובאו כשי"ק שאח"כ באריכות. עוד כתב הבי"ש, דלתירוץ ב' של תוס' שכתבו דנענין מרי רובי ומיגו, ש"מ דכשנאנסה וליכא מיגו אסורה לכתחילה אפילו איכא תרי רובי. ועיין בספר קהלת יעקב שם שכתב עליו, לא ידעתי שום הוכחה מדברי התוס' ואי אפשר לומר כן כלל, ע"ש [ועיין בזה בספר בית מאיר ובתשובות חתם סופר [אהע"ז ח"א] ט"ו ו"י]. עוד כתב הבי"ש וז"ל, גם איירי כל זאת להכשיר אותה, אבל להכשיר הולד הוא כדעבד, לכן אפילו כרוב פסולים נאמנת להכשיר כרי, וכשהולד כשר לקהל כשר ג"כ לכהן וא"כ לחלק ביניהם, כגון אפילו כרוב ממזרים והיא אומרת להכשיר הולד אפילו לכהונה, כשר הולד אפילו לכהונה. מיהו אם היא גרושה או שיש בולד ג"כ תחילה ודיעבד, כי שמה כהן בלא עליה והולד חלל, עכ"ל. ועיין בתשובות רבינו עקיבא איג"ו סי' צ"א בעוכרא בפנייה שהורה לנונים ונישאת לאיש וילדה בת, ובעלה היה מחזיק אותה לבתו בכל ענינים, וכשגדלה שירכו אותה לכהן, ונשאל אם מותרת לכהן. והשיב דהיינו דברי הבי"ש שכתב כשהולד כשר לקהל כשר גם לכהן וא"כ לחלק ביניהם. וכתב דאפשר דאסורה לכהונה וכשרה לקהל כגון דינתה עם ערבי, מ"מ לא פלגין דיבורה להאמינה להצאין. ומה דהיא לא תנשא לכהן ולא אמרינן כיון דמאמינים לרבריה לגבי בתה ממילא גם היא כשרה לכהונה, צ"ל דלגבי תרי גופי פלגין דיבורה. אמנם לפ"ז יקשה מ"ש הבי"ש ע"ד, מיהו אם היא גרושה שיש בולד ג"כ תחילה ודיעבד כי שמה כהן בלא עליה, ונימא ג"כ דלא פלגין כרי. וזה נראה דכוונת הבי"ש כן, דלגבי חשש כרי י"ל דבתה תנשא לכתחילה, כיון דמרינא מועיל כרי דידה לגבי הבת אלא לכתחילה לא תעביד עובדא, בזה כיון דבלא"ה הרבה פוסקים ס"ל דערבי הבא על בת ישראל אין הולד פגום לכהונה כדמשמע מסתימת הרמב"ם [פ"ט] מאיסורי ביאה ה"ג, גם הרמב"ם [במלחמות] [בספר הזכות יבמות ט"ו ע"א מדפי הרי"ף] כתב דאם נישאת לכהן לא תצא, וכ"כ הבי"ש סימן ד' סק"ב להלכה, ואף להפוסקים דסביר דהולד פגום לכהונה, י"ל דהוא רק דרבנן כרי, בזה י"ל דאף לכתחילה עבדינן עובדא. אבל כגרושה דהוי לכהונה חשש דאורייתא דשמא נבעלה לכהן, משה"ה גבי ולד נמי מחלקינן בין לכתחילה לדיעבד כרי. ומסיק וז"ל, היוצא לנו מזה דבגירון ידן לדעת הבי"ש מהני כרי דהאם אחר להכשיר הבת לכתחילה, והכי משמע מדברי הכרסנורא סוף פ"ק דכתובות [משנה ט"ז], וזהו דעת השואל בשו"ת רמ"א סי' כ"ד, אלא דמימ' אחרי הרמ"א השיב שם לחומרא מאן ספין ומאן רקיע להקל. אך עיין ח"ס [בכתובות] [משנה ט"ז], וזהו דעת השואל בשו"ת רמ"א סי' כ"ד, אלא דמימ' אחרי הרמ"א השיב שם לחומרא מאן ספין ומאן רקיע להקל. אך עיין ח"ס [בכתובות] [משנה ט"ז], וזהו דעת השואל בשו"ת רמ"א סי' כ"ד, אלא דמימ' אחרי הרמ"א השיב שם לחומרא מאן ספין ומאן רקיע להקל.

ראש פינה - עקבי הבית

עכ"פ מיעוט פסולין כרי, כבר כתבנו בסיון ד' ונכלל זה הם אנטים שאסורים עליה משום ערוה, עיין סיון ד' ס"ק [ל"ט] [ל"ט]. לישראלים שבונה בו. ואלא מזה קולא ליהא נהעננה כשכונת ישראל ואין לה קרוב ואין דרך גוים מפסיק, ובכפר בית מאיר מפסקת מה, ע"ש באורח, כמ"ש בסיון ד' כרי. סעיף כ"ו. אי"כ לא מיבעיא למ"ש שם בשם כרי. כ"ל למ"ש שם כרי. כמ"מ. ליכא חשש איסור דאורייתא כרי. ודאי מדאורייתא מני כהן רוב, דנכלל המורה ק"ל דלאולין כהן רובא, רק דרבנן החמירו כהן משום מנל יוחסין דלענין כרי רובי. נראה כבה"ג מורה כרי. ואלא אמר דחייסין שמה זונה עס אחר רק בליכא רוב כלל, וגם לא כתב כהן דנענין כרי רובי רק בלא דיעין כלל עם מי זונה, אכל דיעין, רק מהתקן [שמה זונה] עס אחר כרי כרוב אחד. דסוגיא אחיא כרי יהושע כרי. ר"ל דהא מריך א' כרי יהושע אפילו כרוב כשרים פוקל, ומשע דמיייר כרי רובי, והיינו

דגול מרכבה
סימן ו' ב"ש סק"א. כמ"ש בסיון ד'. נע"ג, עיין שם בסק"מ. ולי נראה דכא אפילו לכהן אפילו חד רוב ג"כ מותרת, דמהני שמתמיר הרמב"ם בימים [ד] מ"מ ה"ד [ל"א] א"כ אין ראיה, דלאן ליכא ספק ספקא, שמה לא יזמה עס אחר כלל, ואח"כ יזמה, שמה גם האחר כשר הוא, מ"מ שאני כהן דמייסד אשה מנה דוקא ומנה, מא"כ בסיון ד' דלרביה אן חיישין שמה זונה עס כשר, גם עס הולד א"ן גם עס ים ספק ספקא, שמה גם האחר ממוזר הוא, מ"מ שאני כהן דמייסד אשה מנה דוקא ומנה, מא"כ בסיון ד' דלרביה אן חיישין שמה זונה עס כשר, גם עס הולד א"ן לו חזקת ממזרים [מ"מ] אכל היא ים לו חזקת כשרים, ואילו גם הכ"ש לא קאמר רק על כהן:

הלכות הדף

קב בית שמואל

אבן העזר

ז הלכות אישות

חלקת מחוקק

סימן ז סעיף א' אסורה לכהן. ואם היא נשואה לכהן מלא ממנו, אע"ג דרובינא ואומרת לכשר נבעלמי וישאלה לכהן (דק"ל) וסימן ז' סעיף י"ח ללא תלא אפילו כרוב פסולים, וכאן אפילו אם אמרה טוהרה אני אינה נאמנת, שאני ונות דאמרין אשה נדקת ומונה. אע"ג דליתו ללא ספק שמה וינמה, ובעלמא ק"ל (סימן י"א סעיף א') אין אשה נאקרת (מבעלה) (לבעלה) אלא בקימי וסמיה או ע"פ שני עדים, בין אשת כהן ובין אשת ישראל כאן מפני מעלת יוחסין (כהונה אסורה). כ"כ במהרי"ק שורש ק"ס. ועיין ס"ק (כ"ח) (כ"ג):¹ ואפשר אם שניה נשאלה לישראל ונמצא הדין צמולה, מותרת אחר מיתמו לכהן, וז"ע, ובע"ז (סק"ג) אוקר, וכמנ דיש לחוש שמה הערה זה השנאה:

נ"ב
הנ"ל
במהרי"ק
ח"ט

ועיין גם
שער י"ד

א"ת
ק"א

הלכות אישות

סימן ז

דין אשה שנשבעת ואיזו היא נקראת הללה

ובו כ"ב פסוקים

א (א) **אשכחיה שנשבעת והיא בת ג' שנים ויום אחד או יותר אסורה לכהן מפני שהיא ספק זונה שמה נבעלה לגוי יאם יש לה עד שלא נתייחד הגוי עמה הרי זו כשרה לכהונה יאפילו עבד או שפחה או אקרום נאמן לעדות**

ציונים ומקורות סימן ז (א) לטון הרמב"ם פ"ח מאיסורי ביאה הי"ח, וטור.

ערך לחם

סימן ז סעיף א' נאמן לעדות זו. וכן עד מפי עד, (כ"ח). עיין תשובת הרשב"א ז"ל (ד"א סי' אף ח"ב) ובתשובותי (אחרי עיני) סי' ל'. אבל גוי מסליח הויא פלוגתא, והיה פסול בעבירה מן התורה (כ"ד) בשם הרא"ש בחשבו כלל ל"ב סי' ו' וזו הדין פ"ח מאיסורי ביאה וז"ל: אם היו אצלה מתחילה ועד סוף. ובי' בשם הרא"ש שם.

מורי זהב

אלא הכי פירושו, הא דאמר דרוב אחד לא מהני, היינו אם רוב העיר הוא קבוע בודאי, אבל בספק קבוע הוה כבי רובי וק"ל. עכ"ה. והב"י כתב דטעם הקולא משום דאין כאן חומרא אלא מחמת יוחסין, וא"צ לה, אלא אף לחומרא דיוחסין מותר בזה כמ"ש. כתב ב"י בשם הר"ן (שם ה' ע"א מדפי הר"ף) במקום שאם ניסת לכהן דלא תצא בדיעבד, וכן נמי נאמנת להכשיר העובר, לפי שלא החמירו בו כלל, שאם היו מחמירין בו לבוא בקהל לא היתה בו תקנה, ולפיכך דין הולד כדון האשה שניסת בו, עכ"ל, מבורר דכמו שלענין האשה עצמה שנאמנת לכהן בדיעבד, כן הדין בבתה לכתחילה להנשא לישראל אפילו לכתחילה ברוב פסולים לבוא בקהל, כיון דא"א בענין אחר, אבל להנשא הבת שלה לכהן ודאי אסורה לכתחילה כמו אמה. כהן שבא על פניה וילדה כן יהוה מודה, כשר הבן לכהונה ולא מופסל בשביל שאין זרעו מיוחס אחריו. ב"י בשם תשובת הרא"ש (כלל ל"ב סי' ט"ו):

נחלת צבי

סימן ז סעיף א' א. והיא בת ג' שנים ויום אחד (וכו') הרי זו כשרה לכהונה. והואיל דליתו רק משאל בעלמא דשמה נבעלה לגוי, הקילו, ולא דמי לגזרות ומשוררת שאמרו לכהן אפילו בפחות מג' שנים דלעיל סימן ז' (סעיף ח'), שאני התם דילגי וטוים הם וכמו שכתבתי שם (סק"ג). כ. ואפילו עבד או שפחה עד ויש שכתב. הכל הוא מלשון הרמב"ם

סימן ז סעיף א' [א] שבויה שנשבעת כו'. בתשובת הרא"ש כלל ל"ב סי' ה' איתא, לאו דוקא שראו שנשבעת אלא שידוע לעדים ששהתה בין הגוים כו':

ביאור הגר"א

סימן ז סעיף א' א. והיא בת כו'. פ"ח [משנה ב' דר'] ופ"ג [משנה א' וב'] דמכות ופ"ה [משנה ד'] ופ"ח [משנה א'] ב. אר קרוב כו' וכן קטן כו'. כנר תמהו עליו [על הרמב"ם פ"ח מאיסורי ביאה הי"ח] הר"ן [כתובות

באר הגולה

סימן ז סעיף א' ה. לטון הרמב"ם בפ"ח מהלכות איסורי ביאה (ד"ו). ממשה וגמרא כמות דף כ"ב ע"א. ג. ממשה שם דף י"א ע"ב. ג. ממשה שם דף כ"ז ע"א. ד. שם.

פתחי תשובה

סימן ז סעיף א' א. אסורה לכהן. עיין באר היטב [סק"א] מ"ש בשם הב"ש [סק"א] ואם היא נשואה לכהן תצא, אע"ג דכוינתה כו', עד דאמרין אשה בודקת ומנוה. ועיין בחשובת שבות יעקב ח"ג סימן קט"ו) [ק"ב] מה שתמה עליו כזה. ומ"ש עוד, ואפשר אם שבויה נישאת לישראל כו' וט"ו אומר כו', עיין בתשובת נודע ביהודה תנינא [אה"ע] סי' כ"ט שכתב דעל טעם ה"ט יש לפקפק ולומר שאין לחוש להערה, דהרי עיקר טעם איסור השבויה אף בדיעבד הוא משום דרוב גוים פרוצים בעריות, וכמו כן י"ל דהם גומרים האותם, אבל שיפורש באמצע קורם גמר ביאה לא שכיח, וכאן שזו נמצאת בתולה לא חיישינן להערה. אך לדידי בלא"ה אסורה, דמי מעיד שנמצאת בתולה, בעלה, והרי אשתו כגופו ואין עדותו מועילה כדלקמן סעיף ב', עכ"ד. ועיין מה שכתבתי לקמן שם [סק"ד]: ב. מפני שהיא ספק זונה. עיין בספר שער המלך פ"ט מהלכות איסורי ביאה דין כ"ג שהביא בשם הרש"ם [אה"ע] סי' רל"ה, שכפי מ"ש הריב"ש [סי' צ"ד] דכל כהנים בזמן הזה כיון שאין להם כתב היחס אינם כהנים ודאים, נראה דמותר לישא שבויה, דהוי ספק ספיקא, ספק אם הוא כהן או לא, ואת"ל כהן שמה היא שהורה, יעו"ש. והוא ז"ל תמה עליו שהרי הו"ל ספק ספיקא בתרי גופי וכל ספק ספיקא בתרי גופי לא אמרינן כמ"ש (בתשובת) הרי"א מזרחי [בחידידושי על הסמ"ג הלכות מגילה ד"ה רשמא] ע"ש. ולכאורה בלא"ה היה יכול לתמהו עליו לפמ"ש הוא ז"ל שם להלן בדיבור הסמוך בהשגתו על מהר"י הלוי [סי' ל"ג] [הובא לעיל סימן ז' סעיף א' סק"ה] דשבויה לא מיקרי ספק, דמאחר שאסרו חכמים שבויה מחמת ספק נטמאה, חשיב כודאי, וצריך ב' ספיקות מלבד הספק הראשון כו', וכמ"ש האיסור והיתר [סי' מ"ז דין א'] גבי גבינות הגוים ע"ש, א"כ היה יכול להקשות כן גם על הרש"ם הג"ל, ואפשר לומר דלא רצה להקשות כן משום דאכתי היה דינו של הרש"ם נכון בספק שבויה דאיכא ב' ספיקות מלבד הספק הראשון, אבל מטעם תרי גופי גם בספק שבויה לא מהני ודו"ק, אמנם בעיקר דברי הרש"ם הג"ל כבר הלקו עליו בתשובות מהר"ם [ח"א סי' קפ"ט] וחזו השני [סי' י"ח] ושאר תשובות בנוכר בכאר היטב לעיל סימן ז' סק"ב ובפתחי תשובה שם [סק"ג]: ג. ואפילו עבד. כתב ברכי יוסף [סק"ב], יש שיפורשו דוקא עבד ושפחה דליכא

באר היטב

סימן ז סעיף א' א. אסורה לכהן. ואם היא נשואה לכהן מלא ממנו, אע"ג דרובינא ואומרת לכשר נבעלמי וישאלה לכהן ק"ל ללא תלא אפילו כרוב פסולים, וכאן אפילו אם אמרה טוהרה אני אינה נאמנת, שאני ונות דאמרין אשה נדקת ומונה. אע"ג דליתו ללא ספק שמה וינמה, ובעלמא ק"ל (סימן י"א סעיף א') אין אשה נאקרת (מבעלה) (לבעלה) אלא בקימי וסמיה או ע"פ שני עדים, בין אשת כהן ובין אשת ישראל כאן מפני מעלת יוחסין (כהונה אסורה). כ"כ במהרי"ק שורש ק"ס. ועיין ס"ק (כ"ח) (כ"ג):¹ ואפשר אם שניה נשאלה לישראל ונמצא הדין צמולה, מותרת אחר מיתמו לכהן. כ"כ [סק"א]. וז"ע, ובע"ז (סק"ג) אוקר, וכמנ דיש לחוש שמה הערה זה השנאה, וכ"כ הרי"ם אלנקאר סי' ג"ה. ועיין בסה"ר"ך בית מ' ופי' נפסת הגדולה כהגהת העור (אורח י"ב): ב. לגוי. לפי [דה] ע"ד הג"ח 777

סימן ז סעיף א' [א] שבויה שנשבעת כו'. בתשובת הרא"ש כלל ל"ב סי' ה' איתא, לאו דוקא שראו שנשבעת אלא שידוע לעדים ששהתה בין הגוים כו':

ראש פינה - עקבי הבית

ונמצא דהיא בתולה כו'. ואין לחוש שמה נבעלה שאלה כדרכה, דאין דרך השנאה להניח בעלת בתולה כדרכה ולעגול שאלה כדרכה, כ"כ בשו"ת רשב"ץ [ח"ג סי' ה']

חידושי הגר"ע"א

סימן ז ב"ש סק"א א [שמה הערה בה. ג"כ, עיין משנת הרי"ם אלנקאר סי' ג"ה:]

שי לטורה

מן אהרנה (וה"ח) סימן פ"ח קט"ז ועיין בפרי מש"י י"ד סימן מ"א סק"א:

לשכת הסופרים

סימן ז ב"ש סק"א. [ואפשר וכו'] וצ"ע, וכן נכח משכ"ך ח"ג סי' קע"ח. חמ"ס:

גליין מהרש"א

סימן ז סעיף א'. אסורה לכהן. עיין ב"ש סימן ז' סק"ב. ואף בזמן הזה דהרי

קובץ

אבן העזר סימן קמ"קמז

תשובות

רלה

של תורה נאסר לכהונה בין איסור של כהונה בין השוה בכל רק שזה זונה וזה חללה, וכ"ה לסברת י"א שאינה נקראת זונה לסברתם אבל לדינא מודים מיהו נ"מ לדברי התוס' וס' אחרונה בכ"ז הולד אינו פגום, ודמחיי"כ כיון שנעשית זונה הולד פגום אפי' לר"י" וזכר תמה ע"ז בחזו"א ה' פו"ר סי' ט"ו, ולפי האמור הדברים מבוארים.

ומכיון שלכיון הלכה הפסוקה בשו"ע, בת שומרת יבם פגומה ואסורה לכהונה, הרי לע"ד קשה לעשות מעשה נגד דעת השו"ע, אם לא במקום הדחק כי אז אפשר לסמוך על הפוסקים המקילים בזה.

והנני חותם בברכת השנים ידידושת

יוסף שלו' אלישיב

דווקא בחיי"כ הוי זונה אלא אף בחיי"ל וע' — השוין בכל, ממילא אליבא דר' יוחנן ביבמות ע"ז דאית לי' בת גר עמוני כשרה לכהונה, (להביא בתולה הבאה מב' עממין), ולדידי' ליכא ק"ו, וכקו' התוס' שם, וצ"ל לפי"ז דהסוגיא בדף ע"ד קאי אליבא דר"ל.

אך להסוברים דאין זונה מחיי"ל ליכא למימר בת גר עמוני יוכיח, שהרי בנבעלה לחיי"כ נעשית זונה, משא"כ בנבעלה לגר עמוני דלא נעשית זונה, אלא פסול בעלמא איכא עלה וכמ"ש הב"ש בסי' ו' דאין לוקין בנבעלה לזר, משא"כ באלמנה לכ"ג, שנעשית חללה ולוקין עלה, וזונה חמירא מחללה כמבואר בקדושין ע"ז "אלא זונה מאי איסור מוסיף אית בה, אר"ח הואיל ושם זנות פוסל בישראל", וד"ז מבואר בביאור הגר"א סי' ו' סקכ"ג, זל"ש והכלל דבכל איסור

סימן קמו

כהן לינשא עם בעלת תשובה

ט"ו סיון תשנ"ו

דא חזי לאיצטרופי דעת הרשד"ם סי' רל"ה ובאופן שהוא שעת הדחק כמ"ש כת"ר.

ואשר לשאלה השניה אם למיחש מבעי שמא היא בעולה ונבעלה לפסול לה, הנה הא ודאי כל נערה שאין בה שום ריעותא, אין אף מקום דיון עליה אך במקרה דנן שבנעירותה היתה חילונית ולמדה בבית ספר יחד עם צעירים נכרים ובילו ביחד, ודאי היא בספק בעולה עומדת, אלא דזה אפשר לברורי ע"י בדיקת רופא, אף כי בשבויה איכא פלוגתא בנבדקה ע"י מילדת ונמצאת בתולה ויש הסוברים דאכתי איכא למיחש שמא שלא כדרכ' נבעלה. ע"י אה"ע סי' ז' ובאחרונים שם, אפשר לומר דזה דוקא בשבויה דחז"ל הטילו עליה חששא דזנתה כאיסור ודאי, דמשה"ט בעלה אינו נאמן להכשירה, אבל בני"ד אם נבדקה ונמצאת בתולה כשרה לכהונה.

אכן אם תמצא בעולה, והיא אומרת ליהודי כשר נבעלה, לדעת ב"ש בסי' ו' הא דנאמנת היא משום דמזנה בודקת ומזנה וזה ל"ש בני"ד דבזמן

ע"ד השאלה אם מותר לכהן להתחתן עם נערה בעלת תשובה כשאין בידו לברר אודות יחוסה של הנערה [ואך זה כנראה אין ספק שהיא ממשפחה יהודית] האם בעינן למיחש שנבעלה הנערה לנכרי ואם היא נאמנת להכשיר את עצמה.

פליגי רבוותא במשפחות שאינן ידועות אם מעמידים אותן בחזקת כשרות, גם להסוברים שכן מעמידים אותן בחזקת כשרות יש פוסקים דעכ"פ לכהן אסור להתחתן אתם. ע' אוצה"פ ס' ב'. אולם הגרש"ק ז"ל בס' האלף לך שלמה סי' ט"ו מעיד שכך המנהג שכל איש ואשה הבאים לינשא, אין חוקרין ודורשין אחרי משפחותיהם ואף גם לכהן אין להחמיר בזה. וע' חזו"א אה"ע סי' א' אות כ"ד שכתב להוכיח מהתוס' דלדינא אם אין ערעור א"צ בדיקה גם לכהונה ע"ש.

ואף דלא כדורות הראשונים באלו הימים שהמדובר הוא באנשים הרחוקים מן הדת. והחשש שמא נתערבו במ גוים היא גדולה ממה שהיה מאז ומקדם, אכתי איכא למימר דמשפחה זו בחזקתה עומדת. וכגון

הלכות הדף

רלו

קובץ

אבן העזר סימן קמז-קמח

תשובות

שהיתה חילונית לא היה קיים אצלה שום הבדל בין גוי ליהודי, ועי' חת"ס בחידושים לכתובות י"ב. זל"ש, ע"כ לא חייש ר' יהושע אלא לפסולי ישראל דלית ליה בודקת ומזנה אבל מודה בהא דבודקת שלא תזנה עם עכו"ם דחרפה היא לנו לזנות אם איש אשר לו ערלה ע"ש. וזה היה שייך בדורות אשר טרם נפרצו המחיצה המבדלת בין ישראל לעמים ולא כן בדורות הללו אשר נהרס אצלם חומת הדת באופן שרואים את עצמם כעם אחד עם יושבי הארץ. אולם לדעת כמה מן האחרונים שלא מן השם היא זה כהב"ש אלא דנאמנת משום חזקת כשרות. ואם היא נאמנת להכשיר את עצמה, עי' ביי"מ סי' ר' סי' י"ג ע"ש, בפנויה שנתעברה וטרם שהמליטה נשתמדה והולד הוחזר לעדת ישראל דמכיון דחז"ל קראו אותו עדות, "זו עדות שהאשה כשרה לו" וכשנשתמדה דינה כגוי' ואף אם היא פסולה לעדות

נוסף ע"ז שהיא אשה גם מצד מחמת עבירה מ"מ כשרה לעדות מ"מ מומרת כגוי חשיבא ונשאר בצ"ע ע"ש. ולפי"ז בנ"ד נאמנת לומר שהיא כשרה לכהונה. והנה אם היה מתברר שאמנם נבעלה, ורובם הלוא גויים הפוסלים לכהונה, קיי"ל באה"ע סי' ר' סעי' י"ז דלא תנשא לכהן, וא"נ לומר לכשר נבעלתי אבל אם הכירור שנבעלה היא ע"י בדיקת הרופא הרי אין בזה ראייה ברורה שנבעלה, ויתכן בזה שאין לה בתולים בגלל מוכת עץ וכיוצ"ב ונאמנת א"כ לומר לכשר נבעלתי. נוכפי ששמעתי כיום הסיבה די שכיח שבגלל ששמים דבר מסויים לספוג דם נדוטה היא מורדת בתוליה].

והנני בזה ידיוש"ת

יוסף שלו' אלישיב

סימן קמח

אשה שזינתה וכדין רוב בעילות אחר הבעל

ב"ה בירחא תליתאי תשל"ו
כבוד הנהלת כולל 'דעת משה' הי"ו
ברכה ושלו' רב

הריני מאשר בזה קבלת הקובץ התורני דעת משה הראשון והשני בצירוף מכתב אשר בו נתבקשתי להעיר על הני מילי שנאמרו בקובצים הנ"ל, אכן מחמת רוב טרדותי לא עלה בידי — עד הנה — לעיין בהם אף מקופיאו, ואף כי גם האידנא טרידנא טובא מ"מ לקחתי לי מועד ועברתי ע"ד הגה"ק מוהרמ"פ זצ"ל מקראקא בקובץ השני, ואני רושם מה שהרהרתי בקראי את הדברים הנ"ל.

מיירי כגון שהיו חבושים בביהא"ס עכ"ל, מבואר דס"ל להמרדכי בדעת הרמב"ם דאפי' במיוחדת לו ג"כ אמרי' כשם שזינתה כו' שהרי לא מצא מקום ליישב המשנה לדעת הרמב"ם אלא באורחא רחיקתא שהיו חבושים בביהא"ס, ואכן הדעות הללו הובאו ברמ"א אה"ע סי' קנ"ו.

אלא דטעמא בעי לדעת המרדכי למה באמת לא אזלינן בתר רובא, וצ"ל עפימ"ש האחרונים דהא דאמרי' ר"ב אחרי הבעל ותלינן ב' את הילד, אין הטעם משום דבעלה שכיח לה יותר, אלא מטעם דאמרי' רוב נשים אינן מתעברות אלא מבעליהן ואפי'

בספק ג' כתוב "נידון ר"ב תולין בבעל אם שייך לתלות ר"ב אף במי שרק מיוחדת אליו בלא קידושין, כת"ה מעורר בזה יען שהיא אינה א"א, מצויה ביותר לכגוד בו ולכן לא שייך ר"ב תולין בו, לדעתי הוא מבואר בסוטה כ"ז ע"ש.

הנה בדבר הזה פליגי קדמאי, הרא"ש בתשו' כלל פ"ב סובר במיוחדת — גם להרמב"ם שדינן אבתרי' (עי' חת"ס אה"ע ח"ב סי' ע"ז) והמרדכי פ"ב דיבמות עמ"ש שם מי שיש לו בן מ"מ פוטר כו' כ' וז"ל כ' הרמב"ם ספ"ג מהל' יבום מי שזנה עם אשה ה"ז ספק לענין יבום דכשם שזינתה כו' וצ"ל דמתני'